

S · V · O · B · O · D · A

Naročnina za člane Svobode letno	Din	12—
Naročnina za druge letno		36—
polletno		18—
četrtletno		10—
Naročnina za Ameriko letno	Dolar	1—

Uredništvo in uprava za Jugoslavijo: Ljubljana, Palača Del. zbornice, Miklošičeva c. 1.
Za Ameriko: Chicago, Ill. 3639 W, 26 Th. St.

Heinrich Cunow:

Izvor vere. Čaščenje duhov.

Po mnenju avstralskih Zamorcev imajo duhovi iste telesne oblike, čutne organe, potrebe in slabosti kakor ljudje. Za svojo ohranitev potrebujejo torej tudi hrane. Posebno krvi si želé; kajti po mnenju primitivnih ljudstev je duša v krvi. Kri je torej najbolj zaželena hrana duše. Zato tudi časté duhove s tem, da jim nudijo hrano, s čimer upajo, da si ohranijo njihovo naklonjenost; sovražne duhove tujih hord in plemen pa skušajo preplašiti z raznimi čarovnijami. Pri Avstralcih je splošen običaj, da na grob rajnega več dni in tednov po njegovi smrti nosijo hrano (suho meso, sadje i. p.), da se more krepčati duša in da ne napravi kaj zlobnega.

Tudi pozneje, ob slovesnih prilikah, še nudijo duhu hrane; pri velikih pomladanskih, poletnih i. dr. slavnostih žrtvujejo duhovom še človeško kri.

Obramba pred zlobnimi duhovi se jim pa zdi še važnejša nego prošnje za naklonjenost dobrih duhov; kajti zlobni duhovi imajo ogromno večino. Za dobre veljajo le duhovi najbližjih sorodnikov ali članov iste horde in še ti ne vedno; duhove pripadnikov tujih hord in plemen pa smatrajo vedno za sovražne.

To je naravno; kajti kakor smatra avstralski Zamorec vse člane tujih hord za sovražnike, prav tako so mu sovražne duše njih rajnih. Zato se mu zdi najvažnejše, da se obrani teh sovražnih duhov. To skuša doseči z najrazličnejšimi sredstvi: s hrumom, kričanjem, ropotanjem, z zažiganjem grmad, z barvanjem telesa s simboličnimi znaki, s čarovniškimi zagovori itd.

Tudi razmerje napram dobrim duhovom je podobno običajnemu razmerju med živimi ljudmi. Samo duh najbližjih sorodnikov (očeta, matere itd.) stori živim uslugo brez vsake protiodškodnine. Če pa hočejo, da jim duh koga drugega izpolni kako željo, ga je treba nagraditi s takim darilom, ki je primerno želji. Prvotno čaščenje duhov temelji popolnoma na načelu »Do ut des« — dam ti, da mi ti nekaj daš.

Za jedilne, pitne ali krvne daritve duhu zahteva divjak vedno protidarilo, ki naj odtehta najmanj njegovo žrtev: ker sicer darovanje nima nobenega smisla. Dejansko avstralski divjak pri svojem darovanju duhovom popolnoma odkrito pove, da jim daruje samo zato, da dobi od njih nekaj boljšega. Avstralski Zamorec, ki žrtvuje duhu svojega starega očeta pražene korenine ali pečena jetra, govori istočasno: »Tu imaš nekaj dobrega jesti, zato skrbi, da danes ujamem

kenguruja!» (Kengurú je neka žival.) Navadno še pristavi: »Potem ti še kaj prinesem.« Avstralski Zamorec je torej v tem popolnoma podoben otroku, ki pred božičem moli: »Ljubi Jezušček, prinesi mi konja; jaz bom zato priden in ti bom prižgal svečke.«

Kakor poroča misijonarski škof Cadrington, žrtvujejo divjaki Floride pred pohodom na morje s sledečo molitvijo:

»Oče, mnogo svinj boš imel in mnogo »kave« (neka opojna pijača) za žejo. Dvajset mehov, polnih hrane ti bom poslal v čolnu. Kličem te, pridi in pomagaj! Daj, da se povrnem z morja!«

Divjak se menda ne zaveda velike nedoslednosti takega žrtvovanja — kajti če je duh sposoben, da preskrbi potomcem velike množine svinj, rib, plodov itd., mora biti vendar sposoben tudi zato, da si za svojo lakoto in žejo sam poišče potrebno hrano. Ali so mar kaj boljši od teh divjakov na svojo dolgoletno šelsko izobrazbo ponosni kulturni ljudje, ki obljublajo bogu in njegovi cerkvi sveče, križe, denar in božje poti za uslišanje svoje molitve?

Ker so na oni razvojni stopnji, na kateri so avstralski divjaki, potrebe mnogo manjše, se pač omejujejo želje do duhov skoro izključno na to, da duhovi skrbé za dobre love, da pomnože za prehrano potrebne plodove, da z dežjem zmočijo presušeno zemljo in da pomagajo svojim živim sorodnikom v boju proti sovražnikom. Pri tem so največjega pomena tudi prošnje, da duhovi obvarujejo telesa svojih živih prijateljev pred boleznijo, da pa nad nasprotnika pošljejo bolezen in smrt. Večina hord smatra za zelo važno, da se take velike prošnje do duhov pravilno opravijo. Zato si avstralski Zamorec često vzame za pomoč čarovnika ali rotitelja duhov. Ti čarovniki ne opravljajo svojih čarovnij kot posebno obrt — ker jih tolikokrat divjaki ne rabijo. Čarovnik živi isto življenje kakor njegovi tovariši; potuje, hodi na lov, ribari in tudi pri skupnih posvetovanjih nima več vpliva nego drugi odrastli člani horde. Kadar je pa treba pridobiti duha za kako posebno važno dejanje, pa opravi daritev čarovnik ne le zato, ker najbolje zna rotiti duhove, temveč tudi, ker navadno hrani vsakovrstne relikvije (= ostanke) rajnih, tako: lase, členke prstov, kosti, zobe in ker ima s temi dragocenostmi neko moč nad duhovi teh rajnih; kajti umrli je lahko že davno strohnel, vendar je njegov duh še vedno zelo navezan na vse členke telesa, v katerem je nekoč živel.

Poleg takih dragocenih relikvij ima čarovnik navadno še vsakovrstno čarobno orodje: z lasmi, peresi in vsakovrstnimi znamenji zarisane palice, kamne čudovitih oblik itd. Kajti po naziranju avstralskih Zamorcev ohrani neko čarobno moč vse, kar je nekoč duh uporabljal, in duh gre lahko tudi v živali, drevesa in kamne, in duhu so sveti vsi predmeti, ki so narejeni iz takega materiala, ki ga je nekoč duh uporabljal.

Prav posebna naloga čarovnikov je, da »izganjajo bolezen«. Kakor avstralski Zamorec ne razume naravne smrti, tako tudi ne pojmuje, da bi se nekdo počutil bolnega brez vidnega zunanjega vzroka. In kdo naj povzroči človeku bolezen brez vsakega vidnega ranjenja? Gotovo samo zlobni duh.

K temu naziranju je nagnien tembolj, ker so med avstralskimi Zamorci zelo pogoste bolezni, kakor revmatizem, infekcijska obolenja itd. Če oteče del telesa, ali ni mar to dokaz, da je nekaj v telesu? Ker je v njem nekaj, česar prej ni bilo, oteče telo, ker dotični predmet potrebuje prostora. Oni predmet je pa spravil v telo zlobni duh.

To, kar tiči v telesu, mora ven. Le čarovnik more pomagati. On si ogleda bolno mesto in izjavi, da je v njem kamen ali košček lesa. Z raznimi hokuspokusi kliče duha, gnete in sesa bolno mesto in vzame končno iz svojih ust kamen ali les, ki da ga je izsesal iz bolnikovega telesa. V resnici je pa ta kamen ali les pred čarovnijo skrivaj vtaknil v svoja usta. Če bolnik ozdravi, je to nepobiten dokaz, da čarovnik dobro razume svojo stvar; če pa ves hokuspokus ne pomaga, je pa jasno, da je močnejši duh, ki je spravil neko stvar v telo.

Kakor more čarovnik s pomočjo duha ozdraviti človeka, tako ga lahko s posebnimi ceremonijami napravi bolnega ali usmrti. Za to je potrebno, da si čarovnik preskrbi nekaj, kar je nekdanj spadal k telesu onega, ki ga hoče začarati. Najučinkovitejši so lasje, nohti, kri, slina ali blato. To pritrdi čarovnik na palico ali živalsko kost, ki jo često pobarva s skrivnostnimi znamenji ali jo da začasno h kakemu truplu, da iz trupla pobeglega duha pripravi do tega, da dobi svojo moč. Potem čarovnik med strašnim preklinjanjem sežge dotično palico ali kost. Kakor propade ta kost oziroma palica, tako mora poginiti tudi telo začaranega.

Razna plemena imajo razne čarovniške ceremonije. Ljudje, ki ne poznajo življenja divjakov, so mnenja, da so ti čarovniki goljufi. Jaz trdim, da so zavestni goljufi med avstralskimi čarovniki zelo redki. Morda so poedinci, ki so izgubili zaupanje v svoj hokuspokus: toda velika večina trdno veruje v učinkovitost svojih ceremonij. Marsikateri bravec, ki se še ni nikdar približe pečal s psiho primitivnih ljudstev, mi bo najbrže ugovarjal, da ne more verjeti v svojo ceremonijo čarovnik, ki pravi, da je iz bolnika izsesal kamen ali les, ki ga je poprej sam skrtil v svoja usta. Na to moram odgovoriti, da avstralski čarovnik ne pretehtava pomena, smisla in notranje zveze posameznih obredov. V mladih letih mu je neki starejši čarovnik razodel in vtisnil v spomin te obrede kot davno preizkušene mistične običaje in on ravna po njih, ne da bi se mnogo spraševal, zakaj in čemu je treba tako in ne drugače postopati. O učinkovitosti svojih ceremonij se pa v mnogo slučajih sam prepriča — ker vsak uspeh ali neuspeh pripisuje moči duha in svojemu rotenju duhov.

Dejstvo je, da kliče drugega čarovnika in da se prepusti vsem tem ceremonijam čarovnik, ki sam oboli. Gotovo ne bi klical drugega čarovnika, če sam ne bi verjel tem ceremonijam. Avstralski Zamorec misli pač o tem podobno, kakor misli mnogo vraževernih ljudi med nami samimi.

Religiozno verovanje nima opraviti z zakoni logike in kavzalnosti (doslednosti, pravilnosti in vzročnosti); versko mišljenje temelji na domišljiji. To ne velja samo za vero divjakov, temveč tudi za vero današnjih, često z najsmešnejšo domišljijo o izobrazbi obremenjenih kulturnih ljudi. Vprašajte n. pr. samo nekega vernega katoličana — ne gorjanskega kmeta, temveč mestnega akademika — kako si predstavlja brezmadežno spočetje ali izpremembo hostije in vina v telo in kri Jezusovo — pa boste slišali, da on v to veruje, ne da bi se kdaj vprašal o možnosti tega. In če ga še dalje vprašujete, naj vam vendar to razloži, pa vam bo odgovoril: »Tega jaz ne morem vedeti« ali »To je nauk naše katoliške cerkve in kot katoličan to verujem; o tem razmišljati nima nobenega smisla, kajti naš omejen človeški razum ne more pojmiti takih stvari.«

Še mnogo manj, kakor razmišlja tak verni sin svoje cerkve o njenih svetih skrivnostih, misli avstralski čarovnik o starih obredih, katerih so

ga naučili. Sprejme jih kot nekaj danega, že davno potrjenega. Vrh tega pa misli in sklepa avstralski Zamorec bistveno drugače nego moderni misleči kulturni človek. Predčasno smatra večinoma za vzrok nadaljnega in pri tem ni potrebno, da nastopi vedno ista posledica; že en sam slučaj navadno zadošča. Da takoj navedem primer:

Divjak je videl, da je kengurú izginil v grmovje. Preišče grmovje, pa ne najde kenguruja, temveč vombata (žival, ki je precej drugačna nego kengurú). Ker ni opazil, da je kenguru ušel, sklepa enostavno: kengurú se je izpremenil v vombata. Reklo se mu je, da to vendar ni mogoče, nakar je odgovoril: »Prej kengurú tu, sedaj vombat tu. Kengurú je postal vombat.«

Taka sklepanja se zdé nam zelo čudna; toda ali mar mnogo naših soljudi ne sklepa podobno? Kdor zna paziti na to, se bo sam iz svojih doživljajev spomnil mnogo sličnih primerov. Ko sem se jaž začel baviti z miselnim svetom prirodnega človeka, sem se često spomnil sledečega primera iz svojih šolskih let:

Med velikimi poletnimi počitnicami me je oče večkrat poslal na deželo k nekemu sorodniku — malemu kmetu v Mecklenburgu. Tam sem nekoč opazil, da je na utež velike stare ure privezan šop las. Radovedno sem vprašal starega, kaj naj to pomeni. Nekaj časa ni hotel z besedo na dan, potem mi je pa pripovedoval: to so lasje njegovega mlajšega brata, ki živi v drugem kraju Malhinu. S tem se je sprl. Ker bi se zopet rad pobotal z njim, in ker on kot starejši in užaljeni vendar ne more prvi začeti, je privezal lase svojega brata na utež, kajti sedaj brat ne bo mogel najti nobenega miru in vest ga bo gnala, da pride in zaprosi za spravo. Ko sem izrazil svoj dvom in menil, da lasje nimajo nobenega opravka z vestjo, me je stari začudeno pogledal in modro mepil: da tu zopet vidi, kako »pametni« so mestni ljudje; da natančno ve, da to pomaga; kajti njegov znanec, ki se je sprl s svojim sinom, je prav tako napravil, nakar se je sin vrnil in dela sedaj zopet pri očetu na kmetiji. Ugovarjal sem mu na vse načine, s čimer sem pa pri njem zelo slabo odrezal. Končal je enostavno: »Če je pri njem pomagalo, bo tudi pri meni!«

Vsakdo bo priznal, da ni velike razlike med tem sklepanjem in onim avstralskega Zamorca.

(Dalje prihodnjič.)

Diskusija o socializmu.

Nedavno se je vnela v Londonu živahna in zanimiva javna diskusija o socializmu. Diskutirala sta pod predsedstvom Belloc-a (izgovori: Belok), slavnega angleškega katoliškega publicista, znamenita pisatelja Bernard Shaw (izgovori: Ša), ki je pristaš delavske stranke in veliki katoliški pisatelj Chesterton (izgovori: Čestertn), ki vodi posebno socialno gibanje pod imenom »distributisti«. Izvleček iz te zanimive diskusije med najrazboritejšimi angleškimi misleci priobčujemo v trdnem upanju, da bo podžgala tudi naše brave k resnemu, kritičnemu razšmljanju. — Uredništvo.

Belloc (predsednik diskusije):

Ne vem, kaj bo povedal g. Chesterton. Ne vem, kaj bo povedal g. Shaw. Po tem, kar sem slišal, hočeta poskusiti ugotoviti neko načelo: ali naj človek svobodno poseduje privatno premoženje kakor g. Shaw in

Belloc.

g. Chesterton, ali naj bo vedno kakor jaz v stiski n. pr. kot mezdni suženj nekega založnika. Že bi rad nekaj pripomnil k temu, toda naj molčim. Moja dolžnost (kot predsednika) je, da molčim o tem, kar jaz mislim. Skratka, nekaj takega nam bosta razlagala. Več ne vem povedati. Oba bosta govorila. Vi boste poslušali. In jaz se bom modro smehljal.

Shaw:

Dobro boste storili, če boste na današnji večer res dobro poslušali, kajti verjetno je, da ni čista privatna zadeva to, kar nas sili k temu, da izrazimo svoje mišljenje, temveč da je zaključek, kateremu se bliža zavestno ali nezavestno vse človeštvo.

Odkar sem si na jasnem o bistvu socializma, sem vedno dejal: ne spravljajte vedno v ospredje podržavljenja produkcijskih (= proizvajalnih), razdelitvenih in menjalnih sredstev. Nikdar ne boste tja dospeli, če s tem začnete. Vaša prva naloga mora biti: razdelitev bogastva.

Nedavno je umrl mož, katerega premoženje je obremenila država z dedščinskim davkom v znesku $4\frac{1}{2}$ milijona funtov (1 funt = okrog 300 Din). Ta mož si je pridobil ves svoj denar iz rok ljudi, ki so po dolgih letih kvalificiranega dela prejemale tedensko 26 šilingov (šiling je

Shaw.

enota za angleški funt kakor pri nas para za dinar). Ali je bila to med njimi pravična razdelitev bogastva? Vsi smo prepričani, da je bila krivična. Kako misli o tem g. Chesterton?

Sedaj pa k stvari, radi katere bi vprašal g. Chestertona, ali je ali ni istega naziranja kakor jaz. V trenutku, ko sem spoznal, da je sedanja razdelitev bogastva napačna, me je posebni sestav mojih možganov silil k temu, da natančno preiskujem, v koliko je napačna in kaka je pravilna razdelitev. Končno sem prišel do tega prepričanja, da moramo biti tolerantni (strpni) napram vsaki obliki zločina, samo ne napram neenaki razdelitvi dohodkov. V organizirani družbi se vedno znova pojavlja vprašanje, v koliko smo upravičeni, da ubijamo v blagor skupnosti. Naj odgovorim tako-le: če si ti vzameš kot svoj delež dva šilinga, nekdo drugi

pa dva in pol šilinga — ubij ga! Prav tako: če vzame nekdo dva šilinga, dočim dobiš ti dva in pol šilinga — ubij ga!

G. Chesterton vprašam: »Ali je to tudi vaše naziranje?«

Chesterton:

Cenjene dame in gospodje — moj odgovor se glasi: n e. To nikakor ni moje naziranje, kakor to tudi ni naziranje g. Shawa. Kakor jaz, gotovo tudi on ne misli tega, da naj bi v tej dvorani prisotni vsi oni, ki so že kdaj povzročili kako zmedo, jo sedaj še povečali s tem, da bi se med seboj pobili ali da bi si izpraznili žepe, samo da vidijo, ali sta v žepu dva ali dva in pol šilinga.

Chesterton.

Rad bi ugotovil, da sem v nekem oziru istega naziranja kakor on, in v tem slučaju sme zaznamovati on popolno zmago. Trditev, ki je po mojem mnenju ne bo mogel ovreči noben pameten človek, se glasi: razdelitev premoženja v modernem svetu je nezaslišanost in roganje Bogu. S tem pridem do najvažnejšega poglavja naše diskusije.

Trdim, da grem lahko še korak dalje skupaj z g. Shawom. Skoro od vseh meni poznanih socialistov sem slišal trditev, kateri se je prav spetno izognil g. Shaw, trditev, ki se — kakor mi bo menda vsak priznal — splošno uporablja v kolektivistični filozofiji, namreč: »Produkcij-ska sredstva naj bodo last družbe.« Prosim vas, da si to trditev zapomnite, ker okrog nje se suče vsa diskusija.

Kolikor je pri človeških pogojih mogoče, bi tudi jaz hotel, da poseduje produkcijska sredstva družba. Do tu, pravim, vidite g. Bernarda Shawa in mene dejansko korakati ramo ob rami čez cvetoče travnike... Toda potem, oh, se najina pota ločijo.

Prvo, na kar bi rad obrnil vašo pažnjo, je sledeče: Če pravimo, da naj bodo produkcijska sredstva last družbe, kaj mislimo s tem? To je gorišče.

Sam ne verjamem, da si g. Shaw pod to družbo predstavlja državo, ki poseduje in vlada, ki prodaja pisemske znamke in uniformira stražnike; sam ne verjamem, da bi bil on mnenja, da ta družba pomeni »navadne, preproste« ljudi, in tudi ne verjamem, da bi bil on mnenja, da je ta družba isto kakor njegova lastna socialistična država. Vsekakor sem vesel, da ima g. Shaw še toliko neurejenega, zdravega človeškega razuma, da uvidi, da je vedno nekaj takih, ki vladajo, v vsaki veliki organizaciji, pa naj bo še tako pravična in razumna. Naj bo dobro ali slabo, toda ni res, da bi vse ljudstvo neposredno vladalo. Kolektivizem je — da rabim prisposodbo — vsa jajca ljudstva zložil v eno košaro. Ne verjamem, da bi g. Shaw mislil, da bi moglo n. pr. 12.000.000 ljudi to košaro nositi, ali na to košaro paziti ali to košaro učinkovito kontrolirati. Sem mnenja, da bo to košaro kontroliralo le nekaj ljudi iz centrale...

Kar misli g. Shaw, ni to, da bi vse ljudstvo kontroliralo produkcijska sredstva, temveč da se produkti (proizvodi, izdelki) razdelé med široko množico. In to je nekaj popolnoma drugega. To sploh nima nobenega opravka s kontrolo nad produkcijskimi sredstvi. Če bi imel vsak državljan enostavno enak delež na dohodkih države, ne bi imel niti najmanjše kontrole nad kapitalom. To je ona točka, pri kateri se Chesterton in Bernard Shaw ločita. Naj začnem pri drugem koncu. Ne verjamem, da bi bila ideal družbe družba, ki bi temeljila samo na načelu enake delitve. To-le bi rad povedal; kolikor je mogoče pri kompliciranosti (= zamatanosti) človeškega bitja, dajmo kontrolo nad produkcijskimi sredstvi v roke »navadnih« — in sicer resnično kontrolo. Posestnik koščka zemlje kontrolira to zemljo v direktnem in dejanskem smislu. Njemu resnično pripadajo produkcijska sredstva. Isto velja za posestnika stroja. Lahko ga uporablja ali pa ne. Še celó mož, ki ima svoje lastno orodje ali ki dela v svoji lastni delavnici, poseduje in v tej meri kontrolira sredstva produkcije. Če pa v državi postavimo en sam ogromen stroj in nekdo zavrti ta stroj in drugi, ki mora biti nastavljen in torej vlada, razdeli na vsakega enakomerno življenjska sredstva ali pač ono, kar proizvaja stroj — potem je seveda dosežen ideal popolne enakosti, toda niti en državljan nima kontrole nad produkcijskimi sredstvi.

Da skrajšam zadevo: vsa ta teorija absolutno enake, prisilne razdelitve stoji in pade z gotovo uporabo pasivne oblike. Lahko se reče: lastnina se bo razdelila. Toda kdo je potem subjekt glagola? Kdo ali kaj bo razdelil? Razven tega temelji ta teorija na ideji, da je centralna oblast, ki se peča z delitvijo, vedno pravična, modra, razumna in zastopnica vesti družbe, ki jo je postavila.

O tem mi dvomimo. Mi trdimo, da mora biti na svetu veliko število poedinih sil, predpravic, omejitev, nasprotij tako, da se more množica »navadnih« vsak čas upirati tiranstvu. Kajti mi trdimo dalje: možnost, da se to centralno ravnateljstvo izpreobrne v tiranstvo, ostane pri še tako natančnih predpisih o enakomerni razdelitvi denarja. Smatram, da ni težko pokazati poti, po kateri bi se to lahko zgodilo. Kakor hitro bi se katerikoli del ljudstva upiral na način, ki ga vladna skupina rada proglasi za protidržaven, bi se lahko temu upornemu delu odrekla življenjska sredstva — ob pristanku vladne skupine. Treba je samo nekoga krstiti s kakim imenom kakor boljševik ali papeževce. In družba bo mirno gledala, kako bodo ti zaznamovani ljudje gladovali in se udali.

Trdimo, da je treba izbrati drugo metodo (način). G. Shaw razvija abstraktne diagrame iz trikotov, štirikotov in krogov. Mi skušamo naslikati portret, portret (sliko) človeka. Mi skušamo svoje črte in barve napraviti podobne posebnostim resničnega predmeta. Človek ima pač prav določene želje. Pridržuje si pravico do neke mere svobode, neke načine lastninskega čuvstva in bi bil brez njih nesrečen.

V onem smislu sprejemem torej predlog, da naj produkcijska sredstva pripadajo družbi, toda poudarjam, da naj produkcijska sredstva pripadajo »navadnim« in edina pot do tega je: zagrabititi lastnino. G. Bernard Shaw predlaga razdelitev bogastva. Mi pa predlagamo razdelitev oblasti.

Shaw:

Kot nekdanji učitelj narodnega gospodarstva sem se največ bavil s tem, da opozarjam poslušavce na dejstvo, da se mora razdeliti dohodke in da sploh drugega ni za razdelitev.

Popolnoma na jasnem si moramo biti v tem, kaj je kapital. Povedal vam bom: kapital je odvišni denar. In odvišni denar naravno pomeni odvišna življenjska sredstva. Če imam slučajno več sredstev za svoje življenje, kakor jih morem rabiti, mi je na prosto dano, da vzamem neporabljeni del in rečem nekemu človeku: »Daj, da skrbim jaz za tvojo prehrano. Ti mi boš pa izdeloval orodja, ki mi bodo v bodoče olajšala moje delo.« Ko pa je ta človek izdelal to orodje za mene, potem je kapital pri kraju. Ničesar več nimamo jesti, niti on niti jaz. Če mi je napravil lopato, vendar ne morem te lopate pojesti.

Kakor sem rekel, obstoji možnost, da tako uporabim svoja odvišna življenjska sredstva. Toda dalje: jaz sem prisiljen, da jih tako uporabim, ker se jih ne da shraniti. Če jih nihče ne je, se pokvarijo. Edino, kar se da početi z njimi, je: takoj jih porabiti. S tem je vse, kar od njih ostane, samo ena številka v glavni knjigi.

To v vašo informacijo. Sedaj pa k dejstvu. G. Chesterton je ustanovitelj zveze distributistov, ki je priredila to diskusijsko zborovanje. Kai je prvo kar je treba po mnenju te zveze umeriti? Iziavila je: rudnike se mora poddržaviti. Mesto da bi torej rekla, da morajo produkcijska sredstva rudarja preiti v njegovo last, se je čutila prisiljeno, da nastopi

za to, da rudniki postanejo nacionalna last. Teh tako nacionaliziranih rudnikov pa ne bodo vodili »navadni«. Niti jih ne bodo vodili rudarji.

Naj vprašam g. Chestertona, kaj pravzaprav razume on pod produkcijskimi sredstvi. On je o tem govoril kakor mož 19. stoletja. Govoril je, kakor da bi bili stroji produkcijska sredstva. Jaz trdim, da so resnična produkcijska sredstva Anglije možje in žene in da ima potem-takem vsak posameznik v rokah možnost kontrole nad produkcijskimi sredstvi: kontrolo nad samim seboj. Samo: to kontrolo mora pač oddati voditelju rudnika, ker sam ni v stanju, da bi prevzel vodstvo. Pod sedanjim kapitalističnim sistemom jo mora prepustiti ravnatelju, ki so ga nastavili lastniki rudnika. Pod socialističnim sistemom bi jo prepustili ravnatelju, nastavljenemu po rudniškem referentu.

Tu ni nobene težkoče. V tej točki se Chestertonovo naziranje res ne loči od mojega, ker je sprevidel, da mora radi premoga v Angliji priti do podržavljenja. G. Chesterton bo moral priznati tudi podržavljenje vsega drugega.

Kapitalist in veleposestnik imata vsak svoj poseben način izkoriščanja revnih, toda tudi zakonite pravice vsakega od njih so različne. Veleposestnik lahko napravi s svojo zemljo, kar hoče. Če bi jaz posedoval velik del Škotske, bi lahko ljudi dobesedno pregнал z zemlje v morje ali čez morje. Lahko bi noseče žene zmetal na sneg. Take stvari so se že vse godile. To lahko storim iz edinega razloga, ker smatram za pravilnejše, da lovim jelene po svojem svetu, kakor pa da pustim ljudi, da na njem prebivajo. Kajti ljudje splasé živali.

Sedaj pa primerjajte to s posestnimi razmerami mojega dežnika! V resnici sliši dežnik, ki ga imam danes s seboj, moji ženi. Toda upam, da mi bo že dovolila, da ga pri tej debati označim za svojega. Vsekakor imam zelo omejeno zakonito pravo pri uporabi svojega dežnika. Ne morem z njim početi, kar bi hotel. Tako so me n. pr. različni stavki v Chestertonovem govoru zapelievale v skušnjavo, da vstanem in ga s svojim dežnikom pošteno udarim po glavi. Lahko bi prišel v skušnjavo, da udarim Bellocu. Toda če bi jaz tako zlorabil svojo pravico, da s svojim dežnikom počnem, kar hočem, bi prav kmalu opazil. — morda pod Bellocovo pestjo — da svojega dežnika ne smem smatrati za svojo lastnino na tak način, kakor sme veleposestnik svojo zemljo. Zato hočem odpraviti vsako lastninsko pravico, da bosta v vsakem delu družbe lastnina in užitek najvišje stopnjevana. To, mislim, da je popolnoma jasno.

(Konec prihodnjič.)

Peter Panter:

Opozicija.

V začetku je bilo društvo; vsaka drugačna prestava besede »logos«* temelji na modroslovni pomoti. Potem sta bili dve društvi; finejše in manj fino — ti dve sta se pobijali, kajti njihova tainika sta tudi hotela živeti. Ker pa neki tretji tajnik ni našel nobenega dela več, ker pri najboljši volji so bili vsi tozadevni ljudje že v obeh društvih in ni bilo nobenega mesta za tretje: on je pa vendar iznašel to tretje društvo. Obe obstoječi društvi je združil v državno zvezo, krstil to združitev »državna

* Grška beseda logos pomeni »beseda«. In tako se začne sv. pismo; V začetku je bila beseda.

zveza društev...« in živel sijajno ter veselo, z osemindvajset kartotekami, šestnajst privatnimi tajnicami in osem telefoni. Dotlej je bilo dobro.

Svet je obstojal. In Bog je videl, kaj je ustvaril, in glej, bilo je dobro, vsi ljudje so bili po društvi, v ta namen ustanovljenih, nihče več ni bil nezavaroan izven njih — tedaj pa je nastala nova težkoča.

Ljudje so bili sicer vsi člani društev — toda nikakor niso mogli vsi zavzemati enega mesta v teh društvi. Bili so sicer: prvi predsedniki, drugi predsedniki, tretji predsedniki, prvi in drugi zapisnikarji; ravnatelji in generalni ravnatelji, poslevodeči ravnatelji, predsedstveni in častni člani — vendar je izostala velika množica mračnih in nesrečnih ljudi, ki niso bili prav nič. To je žalostilo ljubega Boga. Pogladi si je brado in iznašel nekaj novega. In sedaj imamo to obdaritev.

Pravo društvo v l. 1930, ki nekaj da naše, ima — v oklepajih — opozicijo.

Stvar se je pričela s tem, da sta začela lezti pod kožo predsedniku propadel predsednik in neki član, ki ga ima vsako društvo, namreč član, ki je pri vseh sejah, da se tam izkašlja. Če je predsednik predlagal »konec debate«, sta imela ta dva še vedno nekaj pripomniti; in če je predsednik dal besedo gospodu Klincu, sta ropotala ta dva iz enostavnega razloga, ker doma in v službi nista smela tako razgrajati in ker se z razgrajanjem človek uveljavlja in ker je sploh tako treba. Često sta ponoči — poleg preplašenih soprog — zavpila »K poslovniku!« — tedaj sta jo dobila po nosu in sta mirno spala dalje. V društvu se pa nista dala ugnati.

Nekega dne se jima je pridružil neki mal, siv mož, ki še nikdar ni igral nobene vloge in o katerem se je v društvu slišalo le tedaj, kadar so klicali imena članov. Ta se je torej nenadoma pojavil. Potem se jim je pridružil še nekdo, ki se je bavil s polarno filozofijo in ki je bil radi tega poštni uradnik, ki je trdil, da ne more doseči svojega cilja nobeno društvo, ki ne obravnava te filozofije. Bili so torej že štirje.

Ti štirje so delali hrup in so se sploh uveljavljali pri sejah; delali so strupene medklice, na katere so bili zelo ponosni, njihove glave so se razgrele, kraljevsko so se zabavali in jezili vse društvo. Bilo je čudovito lepo.

In nekega dne, natančno ob času, ko si je Bog pogladil brado, so se spremčjali ti štirje pravičniki na tramvaj, kajti k nesreči so imeli vsi sto pot domov, in ob vsaki občestni svetilki so postajali in na ulici držali govore, za katere niso več našli časa in prilike v društvu — tedaj je mali, sivi mož hipoma izrekel besedo svojega življenja. »Gospoda moja, svojo opozicijo moramo trdneje formirati!« — je dejal. Drugi trije so veselo vzkliknili vsak za sebe in potem so vsi štirje govorili naenkrat. Bil je deževen velikomesten večer ob tri četrt na deset na vogalu Dunajske ceste in Šelenburgove ulice. Tedaj se je rodila »opozicija«.

Opozicija se je formirala. Izvolila si je predsednika — prav onega propadlega; izvolila si je drugega predsednika — malega, sivega moža; imela je blagajnika in zapisnikarja tako, da je imela vsa posadka polne roke dela. In nekega dne je pridobila še enega člana, popolnoma rednega člana (ki je pa kmalu dobil neko mesto v društvu) — in sedaj je bila opozicija kompletna.

Kmalu so bile društvene seje podobne bitkam, v katerih se koljejo možje. Če je rekla večina: hi, potem je tulila opozicija: ho. Če je predlagala večina binškoštni izlet, potem je opozicija predlagala obdarovanje

dam z velikonočnimi jajci — skratka: v društvu je bilo skrajno plodovito in zabavno.

Opozicija ni počivala.

Društvo je imelo namreč listič »Uradni društveni vestnik«. Kaj? Mi tudi. In opozicija je našla nekega tiskarja in ta je stavil, tiskal, lomil, zvijal in pošiljal: »Uradni društveni vestnik - Opozicija«. Temu je sledil sijajen proces: tožba radi nedovoljene prisvojitve imena v idealni konkurenci s splavljenjem. Dva državna pravdnika sta bila popolnoma zaposlena s tem.

In opozicija je uspevala in je postala močna in je bila radost pred Bogom. Zmerjala je predsedništvo; blagajniku je očitala potvorbo knjig (tožba radi razžaljenja); predlagala je izpremembo društvenega imena in društvenih zastav (tožba radi oškodovanja društva); med sejami je prepevala grde pesmi (tožba radi motenja miru) — in ona žgodovinska konferenca dne 28. januarja ostane gotovo vsem udeležencem v živem spominu. Z nezaslišano potvorbo — s tem, da se je dovolila pravica glasovanja predsedstvu udanim garderoberkam — se je reakcionarnemu, lopovskemu, boljševiškem, fašistovskemu, korumpiranemu, za ječo zrelemu odboru posrečilo, da še ostane. 54 glasov za, 53 glasov proti, 1 se je vzdržal glasovanja. Tovariša Zgago so baš takrat zvalili na stranišče. Izdajstvo!

In zgodilo se je nekaj čudovitega; društvo se ni razcepilo. »Naše društvo!« je kričala večina. »Mi smo društvu vdani!« je žvižgala manjšina. »Mi vzdržimo!« — večina. »Mi ostanemo pri društvenem praporju!« — manjšina, »mi hočemo samo...« Kaj so hoteli?

Hotel so društvo še enkrat. Eno jim ni zadoščalo. In ker sta v vsaki človeški družbi vedno dve skupini: zakrknjena in počasna, suhoparna in humoristična, skrbna in lahkoživa, zato društvo ni razpadlo, temveč je bilo podobno le vozu, pri katerem vleče en konj na levo, drugi pa na desno. Ljudje na vozu so se pa čudili.

Družinski očetje večine so hodili na seje užaljeni in polni nevolie; mladina manjšine je pa hitela na seje, nestrpna in razburjena. Če je razgrajala opozicija, se je kuhalo pri večini. častiti očetje so mislili na nehvaležne sinove, in če je bila večina že dobro prekuhana, se je iz tega nastala para razvila v divji hrušč vpitja, kričanja in pretepanja. S tem se je vzbudilo najslabše: na lenobi sloneča zvestoba do društva. Toda društvo vendar ni razpadlo.

Kajti opozicija bi tedaj prišla v obupen položaj — potem ne bi imela nobenega več, nad katerim bi se razburjala. Večina pa bi se sicer odahnila, »če bi bili ti bratje končno izven društva — tako, sedaj smo pa sami med seboj...«, toda nobene vzpodbude za društveno življenje ne bi bilo.

Opozicija pa je medtem narastla na 53 glav; od teh jih je imelo 48 različne visoke naslove. In nekega dne..., zgrozim se, če pripovedujem o tem. —

Nekega dne se je posvetovala opozicija, ki je imela že davno svoj društveni lokal, svoje garderoberke in svoje vrčke za pivo — nekega dne se je ta opozicija posvetovala o svoji taktiki na prvi prihodnji društveni seji, kaj na ukrene proti večini in kako naj pokadi odboru pod nos s tem, da nenadoma odkloni 17. predlog. To je bila že skoro sklenjena stvar. Odbor opozicije je dal na glasovanje predlog o tej taktiki.

Tedaj sta pa dva glasovala proti!

Strašno razburjenje je nastalo. Vrata so zaprli; odbor opozicije se je odstranil na zaupno posvetovanje. Vsi dobri opozicionalci so se pa odstranili od obeh garjevih ovc. Ali so prešli na stran starega društvenega odbora? Nikakor ne.

Nova opozicija je nastala!

In nova opozicija je šla v boj proti stari opoziciji in se je imenovala — v oklepajih — »nova opozicija«. In nova opozicija je rodila levo krilo nove opozicije; in levo krilo je rodilo radikalno krilo in radikalno je rodilo Melkizedeka in Melkizedek je rodil Jeroboama in Jeroboam... Kenčno je bilo doseženo idealno slovensko stanje:

Vsak mož — svojo stranko!

Sicer se take stvari dogajajo le pri društvih ljubiteljev jazbečarjev. Politične stranke kaj takega skoro nikdar ne počenjajo. S čimer pa nisem hotel ničesar reči.

Opomba uredništva: Da ne razburimo članov, odločno izjavljamo, da to ne velja niti za kako podružnico »Svobode« niti za celotno zvezo »Svoboda«. Vendar priporočamo vsem, da te nesramne vrstice prav dobro preberejo in pomislijo, če se kaj takega vendar-le ni kjerkoli godilo. Potem bo namreč mnogo lažje reševati razne »načelne«, »taktične«, »zgodovinsko pomembne«, »epohalne« i. p. spore.

Jože Kranjc:

Dogodek na cesti.

Človek je prešeren in včasih zaide v visoke sanje. To je takrat, ko gre po samotni cesti in je večer. Sam se pomika med kostanji in mesečina se zliva med listjem, vse je tiho in mirno, le semtertja zaklokoče v divjem diru mimo avtomobil. Vlije se mleko luči, za hip vzame vid — pa se človek še bolj zave samega sebe. Ponosen je, ko tipa zvezde, ki sijajo nad njim — — — ves ta nerazumljivi svet objame z enim samim pogledom in je velik, ko spozná, da je del tega vsega in še več, da vse to zgrabi z lahkoto in položi v dno svoje duše. Le v teh trenutkih se počuti človek človeško: sam na poti, živalica z dvema nogama, pa z mislimi in željami, hrepenenji in čuvstvi. More li luna presojati, kakor jo on presodi? Le v teh trenutkih pride volja do zapovedovalne moči. Tisoče sklepov se rodi in ni nič zato, če jih nikdar ne izpolni. Samo v naravi, ko ni nikogar, ki bi bil meni podoben, to je človečanstvo, zato je bil Adam prvi človek in zato je bil progan, ko je dobil sodružico.

Kakor hitro pa pride človek med ljudi, je majhen. Hitim med njimi in divje me potegne njihovo tekanje s seboj. Včasih kdo pade z voza, zlomi si vrat, umre, tako mimogrede, kakor se jaz za hip ustavim, včasih koga povozi avtomobil, tudi od lakote umre ta ali oni sredi ceste ali od mraza, pa, kdo se spomni, da je umrl človek! Ni umrl človek, meščan je umrl, delavec, berač, morda je mogotca zadela kap — nikdo pa ne ve, da se je človek poslovil za zmeraj. Kajti, ko smo skupaj, smo del mesta. Če smo na cesti, smo del ceste, kakor na primer hiše, kandelabri in blato. Srečujemo se, spogledujemo — pa nikomur ne pride na misel, kaj je v srečevalcu, le na kravato si pogledamo in obleko. Če se poznamo, se pozdravimo: Dober dan, Bog ga daj, kako je, že gre, in gremo svojo pot.

Prav zato, da se ne prevzamem, grem vsak dan na cesto, ki me zamoti, enolična in pisana. Če grem po njej zjutraj, so hiše zaspane, gospodar jim je zamašil usta z zavesami. Izlčbe so pokrite z železnimi

trepalnicami, megla jih blagoslavlja, kakor s kadilom. Opoldne pa obstane solnce v oknih, smejó se, vsa rumena in lepa, hiše so ponosne kraljice, kar sram me je pred njimi. Če obstanem n. pr. pred sodnijo, me zgrabi neka groza — spomnim se filma o grofu Monte Kristu, pred seboj vidim po vseh štirih se plazečo človeško žival, divje zaraščeno s strahotnimi očmi. Takrat podvizam korak, saj nikomur ni mirna vest. In vendar ni razlike med mestom in mravljiščem, ki ga pohodiš mimogrede, da se naslajaš ob obupnem tekanju mravelj!

Tako sem tudi včeraj šel po cesti. Po dveh nogah so hodili, kakor vedno, le eden je sedel na vozičku, ni imel nog, menda so mu jih v vojni odrezali. Ta je bil vsak dan na vogalu kavarne, nagelje je prodajal in se vsakomur odkril:

— Dober dan, gospod, dober dan, gospodična! Nagelj?

Nagelj je vedno držal v roki. Včasih ga je kdo kupil, pa ga ni vzel. Z roko je zamahnil, plačal in odšel. Včasih pa je kdo vprašal za ceno. Predrago! je rekel in se napotil dalje. Če se prav spomnim, sem tudi jaz nekoč kupil nagelji, to se pravi, plačal sem ga le in, ker je bilo več ljudi okrog mene, sem glasno dejal: — Nagelj pa obdržite, pa ga še enkrat prodajte! Marsikdo, ki je slišal, me je pogledal. Zato me je menda breznožnik bolj prijazno pozdravljajal in vedno sem mu odzdravljajal, čeprav mi je bilo nerodno. Saj sem vedel, da ne zaslužim pozdrava, če stvar natančno pretehtam. Tudi včeraj je snel klubuk.

Tako sem šel dalje in opazoval pred seboj deklico v rdeči bluzi. Zibala se je v bokih in tisti hip me je obšla slast, videti belino njenega hrbta. Pa, kaj bi! Naj jo ogovarjam? Morda še ni okusila pohote, morda pa me takoj razgali. In sem majhen in slaboten — dekleta pa ljubijo žilave fante.

Tedaj mi je prišel nasproti mož. V capah je visela obleka raz njega, vrat mu je bil gol do prsi, ki jih je na pol pokrivala umazana srajca. Klubuka ni imel, lasje so mu padali v kodrih na lica, ki je iz njih rastla brada brez reda, z dolgimi črnimi kocinami. Prvo, kar mi je ostalo v spominu, so bile njegove sive oči, tako čudno sive, lačne, globoko pod čelom, smehljajoče se in otožne. Pogledale so vame in se zapičile v moje, podrsale po mojem obrazu čez kravato in suknjič do čevljev in se spet dvignile do mojih. Ustavil sem se, kakor na povelje, in tudi mož je obstal pred menoj.

— Imate, gospod, me je nagovoril, cigareto?

Molče sem segel v žep in spet v drugega, da poiščem dozo.

— Suh sem, je dodal mož, brez posla — še za jed nimam, kako bi kupil tobaka?

Jaz sem iskal, dotipal dozo in jo v žepu spet izpustil. Kaj, če bi rekel, da je nimam, da ne kadim, sem pomislil. Drugega bo nagovoril. Morda pa ni revež, kakor se dela. Pijanec je, ki so ga vrgli iz dela, ker je vse zapil, sedaj pa se vlačí po cestah — žena mu pa joka doma. Pa sem se spomnil, da sem prav tak hinavec. Brez posla jih je na tisoče, sam si bil med njimi, pa mi vstane taka misel! Hinavec sem, sem spoznal, kako bi mogel drugače misliti na laž. Spet sem segel v žep, par hipov sem držal roko na dozi, končno pa sem se naglo odločil:

— Vzemite, dve imam. Obé vam dam!

Segel je po njih in se spet zagledal v moje oči, ej, spoznal me je in pretehtal. Prav do srca mi je seglo nekaj mrzlega. — Hvala! je rekel in odšel na drugo stran, tam je ustavil nekoga, ki je kadil, in si prižgal.

Po cesti je prihitel avtomobil, velik, modro pobarvan. Hotelski šofer je peljal goste s postaje. Mlad par na ženitovanijskem potovanju. Potniki. Trgovci. Bankirji. Ljudje, kakor brezposelni mož ali jaz. Le po oblekah smo se ločili. Da bi se mogel enkrat popeljati v svet — tako, s polno listino pa z mlado ženo ob strani!

Šofer je ustavil. Sluga je priskočil, odprl vrata ter si z naglo kretinjo popraskal madež na rokavu livreje. Globoko se je priklonil. Gospod, ki je izstopil prvi, lepo rejene figure je bil, je govoril v tujem jeziku, kazal na streho voza, kjer so ležali kovčegi, segel v telovnik ter si premislil in segel v notranji žep suknjiča, potegnil iz listnice bankovec in ga stisnil slugi v roko. Ta je še nižje sklonil hrbet, se naglo obrnil in splezal na streho. Šofer je stal pred avtomobilom in zaklical:

— Je odrinil, a?

— Malo takih! je pokazal zobe sluga na strehi, nenadoma pa je poskočil in pogledal po cesti navzgor.

Prečudna groza je padla med ljudi, nevidna in vendar je objela vsakogar.

— Kaj pa je? je povprašal šofer.

— Ne vem. Ampak pri oni-le zidavi se zbirajo ljudje. Nesreča morada, strop se je udrl ali kaj, je odgovoril sluga in začel podajati kovčege.

Naglo sem skočil. In nisem bil sam. Okna so se odpirala, glave so naglo pogledale navzgor ko temne pike, ki sem jih v naglici zapazil. Iz vseh ulic so drli ljudje, po hodiščih, po sredi ceste, iz hišnih vrat in štacun, avtomobili so tulili v vseh barvah, vozovi so se ustavljali. Na pragih so obstojali, ki so jim bile težke noge, in si z rokami senčili čela, da bi lažje videli. Mi, ki smo tekli po sredi, pa nismo hoteli le slutiti, mi smo hoteli biti zraven poleg tistega nekaj, kar se je zgodilo.

Pred mano je hitela debela dama. Teško je prestavljala noge in globoko dihala. Z rokama je urno rezala zrak, da je torbica tolsto sevala v zamahih. Prehitel sem jo. Drugi so prehitevali mene. Od vseh strani so udarjali koraki. Ena sama misel je gonila nas vse. Kakšna, ne vem, bežali smo po cesti navzgor, morali smo teči, vleklo nas je z nejasno magnetično silo. In že je bila gruča tesnejša, že smo se zadevali drug ob drugega, že smo se morali izogibati. Nenadoma sem obstal pred znojnim zidom človeških teles, ki so stegala vratove, stopala na prste in hotela pogledati, kaj je na oni strani.

Poskušal sem se preriniti. Odmaknil sem tega, odmaknil sem onega. V naglici sem ugledal mladeniča, ki se je z vročičnim pogledom naslanjal na žensko pred seboj. Videl sem gospoda, ki si je brisal pot na čelu in brskal in obračal bele oči, da bi predril zid. Ženske so vzdihovale, govore, se obračale, moški so se suvali s komolci, kakor da je nekdo znašel vse vrste barv, smo se prelivali v solncu in bili smo eno, vsi eno, brez misli: radovedna človeška žival.

Na levi se je iz tal dvigalo rdeče poslopje, obdano z odri, ko da stoje vislice, ene poleg drugih. Po njih so hodili zidarji. Ugledal sem enega le natančno: nekaj je mešal v cinkasti posodi in je bil ko ukrivljen grm, ki raste ob močvirju...

Kaj je, kaj je, kaj je!!!

— Kaj se je zgodilo?, je vprašal glas za menoj. Odgovorilo mu jih je deset, dvajset, kdo bi jih preštel:

— Z odra je padel!

— Nič več ne diha!

- Skočil je sam!
- Ubil se je!
- Ves v krvi leži!

Pa je kar nenadoma počila ograja in zdrsel je dva nadstropja navzdol in padel na tlak. Pa je bil sam kriv pravzaprav. Ves dan, da je že hodil otožno zamišljen, bogve, če ni hotoma podrl ograje. Pa je mlad, ni dolgo tega, kar je začel. S ceste je prišel in so ga sprejeli, ker so ga potrebovali. Pa nihče ne ve, kje ga čaka smrt. Sploh, vsi smo z eno nogo v grobu.

Suval sem s komolcem, eno me je gonilo, pramisel: videti! Ta ali oni je zaklel, pa kar tako mimogrede, kakor zamahneš, če te prevari vid in imaš lastavico, visoko na nebu, za muho, ki ti beži mimo oči. Odmikal sem telesa pred seboj, se pripogibal, se pomikal pošev — in tako sem pogledal čez glave, ko sem stopil na prste:

Na tleh je ležalo telo. Obraz je bil pokrit s cunjjo, morda je bil to predpasnik, zamazane belcrumene roke so krčevito stiskale kladivo, ki je žalostno stalo ob prsih, ko da je v njem ob padcu iskal opore. Tla so bila obrizgana z rdečo tekočino — — —

Okrog pa je stalo telo pri telesu, izbuljene oči, napete mišice. Neka dama je tiščala robec na usta, kakor da ji je šla smrt naokus, druga si je potresala obraz z belordečo moko.

Zadaj za nami je šumelo. Telesa so nihala vsled pritiska. Prednji v prvi vrsti so bili prisiljeni, upreti se z nogami ob tla. Strmeli smo, ki nam je bilo dano videti, in molčali in vsi smo dihali v enem taktu. Le semtertja je šnil vzklik iz ust, popolnoma nepričakovano — in vsi smo se ozrli za njim.

Takrat me je nekdo butnil v hrbet. Z vso silo se je upiral vame, me poskušal odmakniti, odriniti, potisniti naprej — in vsak hip je bil silnejši. Ozrl sem se. Glej, za menoj je stal brezposelni, ki me je bil prosil cigarete. Srečala sva se z očmi in on jih je naglo odmaknil. Kajpada, nekaj je imel na vesti, kar nerodno mu je postalo pa se je opravičil:

— Oprostite, nisem vedel, da ste vi. Veste — —, za hip je spet dvignil oči, prav majhne so bile, stisnjene, tako nekako sivkasto mrzlo tipajoče, kakor da so govorile: vidiva se, kajne, jaz sem preje spoznal tebe, sedaj me imaš ti v kleščah, — ubil se je, sem slišal, človek. Kruh je kruh. Morda me sprejmejo mesto njega.

In se je obrnil in odkopaval telo za telesom, da bi pogledal, da bi se potrudil, ker časi so slabi in delo se dobi silno težko. Zvijal se je, ko verica med telesi in že se je izgubil...

Zaropotalo je. Dvignil se je prah.

— Prostor!

— Prostor!!

Rešilni voz. Bolniški strežaji. Stegnili so roke, se pripognili, dvignili telo, tako prijazno naglo, kakor da so se vadili v tem. V odprta vrata so postavili nosilnico, posedli — vrisk, kratek, jokajoč — prah — in že je avtomobil zavil sebe v dim po bencinu, nagnil se je nekoliko — — in ga ni bilo.

Mi smo se spogledali. Usta so jela govoriti, gruča se je majala, šli smo — ta sem, drugi tja — prižgali smo si cigarete, jedli bonbone in se napotili v kavarne, gostilne in kinematografe...

Od nekod je prišla ženica s škafofom vode, polila je tlak in vse je bilo, kakor da ni bilo ničesar.

Šel sem po cesti navzdol. Nasproti mi je pripiskal avtomobil, hotelski, modrobarvani — in sluga je nekaj smeje pravil šoferju na uho. Tam pri kavarni je klical invalid:

— Dober dan, gospod, dober dan, gospodična! Nagelj?

Talpa:

Novi ruski roman.

(Nadaljevanje.)

3. Konstantin Fedin, Bratje — roman iz življenja ruskega glasbenika.

Sredi obširnih in plodnih njiv in bogatih sadovnjakov ob Volgi gospodari stari kazaški potomec Nikolaj Leontič Karev, oče številne družine. V njem kipi še stara kazaška kri, podedovana od prednikov in izražujoča se v nezlomljivi volji in gospodovalnosti. Njegovi sinovi Matvej, Nikita, Rostislav žive v mladosti v svobodni stepi, prisluškujejo njenemu spevu in spevu Volge, dokler jih usoda in očetova volja ne raztepeta na vse vetrove. Nikito je oče odločil za glasbenika in sin je rad ali nerad moral zamenjati širokost stepe s tesnim gubernijskim mestom, kjer mu star Žid vbija v glavo priskutne note in krivenči prste v prijeme na obsovaženi vijolini. To je Nikitov pekel; neštetokrat hoče Nikita popustiti vijolino in oditi domov, a očetova volja, volja starega kazaka, je nezlomljiva.

Rusko gubernijsko mesto! Koliko ruskih pisateljev je opisovalo že njegovo osamelost sredi brezmejne stepe, njegovo predanost in zakrknjenost vase! Fedin je znal poiskati njegove temne sle, njegovo spečo zver. Pogromi proti Židom, požar sinagoge, na ulicah tuleče mase, ki ubijajo trgovčiče v kaftanih, v oknih krščanskih hiš ikone, obsvetljene z brlečimi svečami, ki naj obvarujejo hišo pred ljudsko jezo, ki ji nihče ne ve vzroka. Več dni in noči gospodari na ulici krutost pogromašev in nikogar ni, ki bi ščitil zbegano židovsko rajo — oblast stoji ob strani. Pač! Neki dan zaide v lavino pogromašev nemir, zbeganost, panika. Osem pristaniških delavcev koraka v eni vrsti, v rokah revolverje; čistijo ulice in pred njihovo železno fronto se umika in razbegava nerazsodna množica. Vodi jih mladi mornar Rodijon, Nikitov prijatelj iz otroških let. Zver se je prihulila in mesto se je zopet umirilo. In ko je vse zopet mirno, pride v mesto vojaštvo — delat red. Oblast je poudarila svojo nepristranost! »Prebivalstvo zopet opravlja meščanske poklice brez razlike konfesije — brez najrahljše razlike; vsak, ki je vpisan pri policiji v seznam občanov, opravlja zopet poklic, ki je označen v njegovi legitimaciji. Knjigovez sme vezati knjige polfrancoski in sme vanje lepiti papir. Mladi detektiv sme stati zopet v kotu poleg mesnice ali pri tobačni trafiki in prisluškovati pogovorom mimoidočih. In Jakova Goldmanna, vijolinista in glasbenika, nihče ne ovira, ko hiti skozi mesto z obrabljenim futuralom pod pazduho, da bi pravočasno prispel k izkušnji Mendelsohnovega kvarteta...«

In vendar je v mestu tudi toliko lepote! Pogrom — Nikita ga je doživel kot bolni sen, ni mu odprl oči. Ob njem se razide z Rodijonom, čigar pot drži med proletarijat. Nikito je prevzela umetnost, vzljubil je vijolino, oči ima samo za lepoto. Varja, Varjenka, Varvaruška... ona je

lepota, je smeh in razposajenost in življenje. A bolj kot njo, ki mu ne more dati vseh globin, ljubi Nikita glasbo, umetnost in ta ga vodi v Nemčijo, v Dresden. Tam se seznanj s predvojnimi življenjem nemške umetniške boeme, s tovariši glasbeniki stanuje v kasarni, tovarni hrupa, kjer se vrši ves dan glasbena vojna s štirimi glasbili, uničujoča živce sostarovalcev. In v Dresdenu spozna Nikita Ano, prvo žensko, ki ga razume, ki buji v njem umetnika.

Svetovna vojna! Nikito internirajo v Nemčiji. »Interniran! Tak kak, sram ga bodi!« premišljuje stari Leontič in vso svojo ljubezen podari najmlajšemu, Rostislavu, ki je vojak na fronti.

In nato revolucija! K Volgi vodi oddelek živopisne čete Tartarov, kazakov in Čerkezov Rostislav, njihov rdeči poveljnik. Prišel je v domovino, da jo zavzame. In domov se vrača tudi Nikita. Tujina mu je dala vse, kar mu je mogla dati: seznanila ga je z glasbeno tehniko, dušo pa more vdahnuti njegovi glasbi le domovina. Ne briga se ne za bele ne za rdeče ne za Varjo, ki ga ljubi. K odprtemu oknu je postavil klavir in tu dovršuje svoje življensko delo: iz njega naj diha spev stepe in Volge, vonj sadovnjakov, njegovo lastno življenje, temni spomin na pogrom, revolucija, njen bojni hrup, njena sproščenost in romantika. Simfonija domovine, simfonija Rusije, njenega temnega nekdanjega in novega življenja.

Med tem vodi na Volgi Rodijon rdeče ladjevje belim v hrbet. Njegova tajnica je Varvara, ki se je iz dolgočasia, iz hrepenenja po avanturah in iz jeze nad Nikito, ki je ob delu pozabil nanjo, pridružila rdečim. Dobra delavka je: dan in noč presedi ob pisalnem stroju. Rodijon ji diktira povelja: težko se mu izvijajo besede iz ust, njemu ročnemu delavcu, ki ni nikdar iskal za pojme odgovarjajočih izrazov:

»Odšli iz vasi... kako se že imenuje... Voskresensk...«

»Kako se že imenuje tudi napišem?« izziva Varvara. — Varvara spretno in sproti popravlja Rodijonove pogreške, slabe izraze nadomešča z boljšimi. Kako jo Rodijon sovraži to — intelektualko, ki hoče vse boljše vedeti kot on, star revolucionar! — Vmes goreče ladje, plavajoče plameneče barikade, jezera gorečega olja, dim, smrad, ropotanje strojev, mine, streli, bitke...

Leningrad, mesto nepraktičnih ljudi: umetnikov in učenjakov! Še pred končano meščansko vojno sta se naselila vanj Nikita in Rodijon. Vsak izmed njiju je prevzel samo s svojo mislijo: prvi umetnik individualist, drugemu pogled uprt v bodočnost delavskega razreda. Rodijon: dvoje krepkih rok in praktični razum — vse za proletarijat. In z Rodijonom živi Varvara, ki še vedno ljubi Nikito. Rodijonu je prav za prav v nadlego. Kaj bo on z žensko, ki ga ne razume, ki je vse preveč samo ženska, ki gre za svojimi cilji, ki išče samo ljubezen, ljubezen in pozornost z a s e ?

V Leningradu doživi Nikita svoj triumf. Velika koncertna dvorana. Ko stopi Nikita k pultu, se ozre po njej in strah ga prevzame: saj to je publika kot v varijeteju; široki obrazi mornarjev, raztrgani in blatni vojaški plašči, nad glavami se leno vleče cigaretne dim... Prvi akordi ruske simfonije zazvene: vse utihne, odprta usta, strmeče oči! Da, to je Rusija, trpeča Rusija, dih stepe, to so pogromi, grozote vojne, revolucija... Kdo bi to bolje razumel kot proletarijat! Delavec je pozabil

kaditi, gorečo cigareto drži v rokah, a on posluša, posluša — povest o svojem življenju.

Stari in novi svet — stari in novi človek! Med obema je nepremostljiv prepad. Tam skepsa, silni dvomi civiliziranca in zato slabost, duševna mahedravost, nezaupanje vase. Tu vera v znanost, v dvoje krepkih rok, v moč razuma in »silne sanje bodočnosti«. V podstrešni sobici stanuje osameli učenjak Bach. Stanuje med učenimi knjigami, ki ne veruje več vanje. K njemu hodi Rodijon na pogovore, vlečejo ga police, ki so prenapolnjene s knjigami. In tu, v tej samotni podstrešni sobici se še enkrat doboluje tih idejni boj, boj, ki se je odločil že na frontah — boj dveh svetov.

In konec? V Leningradu živi Nikitov brat Matvej, univerzitetni profesor na medicinski fakulteti. Njegova hčerka je Irina, globoka duša. Nikita čuti, da bi mu njena duša mogla biti neusahljiv vir za nova ustvarjanja; zato hodi ta platonični zaljubljenec za njo. A ona? Vsa njena globina se oklene Rodijona, tega neogljajenega moža, polnega oglov in robov, ki ne zna niti slovniško pravilne ruščine. Z njim odide k Črnemu morju in ob njem uživa vso srečo. — Nikita je osamel, nesrečen. Ko stoji sam sredi mrzle leningrajske noči, mu pade pogled na njegov plakat. »Svet je odrinil Nikito Kareva od sebe, da bi ga sprejel vase. Ta svet je obogatil njegovo usodo z izkušnjami nesreče in izgub — da bi mu podelil njegovo drugo, novo usodo.«

* * *

K. Fedin ne razpolaga z veliko obilico raznovrstnih značajev, vendar nam pa zna one, ki nam jih riše, očrtati tako kot malokateri pisatelj iz svetovne književnosti. Težko bi bilo namreč najti dvoje tako sočno in polnokrvno orisanih značajev, kot sta Varvara in njen karakterni drug Rostislav. Sámó prekipevajoče veselje ju je in brezskrbnost, ki bi jo lahko imenovali že lahkomiselnost. Prav tako sijajno je orisan tudi stari Karev, ki mu bolezen, debelost in gospodarske skrbi lenijo vročo kazaško kri. Vsi ti so individualisti z Nikito vred. Njihovo živo nasprotje je Rodijon, ki predstavlja posplošen tip iz nove ruske družbe, prav tak tip, kot sta Gleb in Ognev; vkljub temu pa tudi Rodijon ni risan šablonsko.

Zgradba »Bratov« je svojevrstna. Ne samo da je pisatelj dejanje raztrgal s tem, da je poglavje, ki bi moralo biti po časovnem redu na predzadnjem mestu, postavil na prvo mesto za začetek, marveč nam predstavlja prav ta roman posrečeno zvezo starega simbolizma z modernim realizmom. Prav tako je v romanu močno poudarjena psihološka smer, ki ji je pripomogel v ruski književnosti do vrhunca Dostojevskij. In Fedin se je v mnogem učil pri njem.

(Dalje prihodnjič.)

Podružnice, podpirajte list z rednim obračunavanjem članarine!

Kaj si v tem mesecu storil za »Svobodo«?

DRUŠTVENO ŽIVLJENJE.

Zabukovca. — Zabukovška »Svoboda« pridno deluje. Dne 2. februarja je priredila skioptično predavanje »Od govorečega kamna do potujoče knjige«, ki popisuje ves razvoj pisave od vrezavanja raznih znamenj v kamen do rotacijskega stroja, ki v najkrajšem času nastane več stotisoč izvodov časopisa. Dramatični odsek podružnice je pa priredil 16. februarja Cankarjevo dramo »Kralj na Betajnovi« — to je prva uprizoritev slovitte drame v tem kraju.

Šoštanj. — Dolgo je spala »Svoboda« v Šoštanju. Ne bomo govorili o osebah in drugih vzrokih, ki so zakrivali, da je utihnila ta nekdanj najvzornejša podružnica v zvezi »Svoboda«. Kar je bilo, je bilo in se nikdar več ne povrne. Treba je gledati naprej in ne jokati za preteklostjo. S pridnim delom vseh se bo podružnica zopet razgibala in sejala seme izobrazbe po danes zaspanem Šoštanju. Lep Zadrudni dom nam nudi lepe prostore za vsakovrstne kulturne prireditve. Vinograd je tu, treba samo delavcev, da ga obdelujejo. Novoizvoljeni odbor hoče predvsem organizirati dobro knjižnico, ker knjiga je najvažnejše in najboljše izobraževalno sredstvo. Novoizvoljeni odbor je sestavljen sledeče: Leskovšek Ant., predsednik, Mlinar Anton, njegov namestnik, Premužič Stefan, tajnik, Bolha Rudi, njegov namestnik, Puncer Franjo, blagajnik, Blagotinšek Ivan, njegov namestnik; odbornika sta Wohlrab Josipina in Ravljen Rudi; nadzorstvo: Turk Alojzij in Arzenšek Anton. Odbor bo tem laže delal, ker ima tukajšnja strokovna podružnica usnjarskih delavcev veliko razumevanje za kulturno delo. Saj redno prireja zelo dobro obiskana skioptična predavanja, ki jih izposoja prosvetni odsek Del. zbornice.

Dobrunje pri Ljubljani. — Podružnica »Svobode« dobro deluje s svojo knjižnico. Dohodki od izposojnine knjig v preteklem letu so bili večji nego izdatki. Temu se imamo zahvaliti, ker smo organizirali knjižnico točno po navodilih centrale. Pridno se vežba tamburaški odsek, ki pa ima velike finančne težkoče, ker izdatki za partiture in učitelja so precejšnji. Toda člani s svojo požrtvovalnostjo vse te težkoče zmagujejo v zavesti; čim več truda — tem več trajnega uspeha. Na svojem rednem občnem zboru, na katerem je zastopal centralo Bricelj, nekdanji predsednik naše podružnice, je bil izvoljen sledeči odbor: Predsednik Kregar Franc, podpredsednik Grum Franc,

blagajnik Gašperšič Gabriel, namestnik tajnika Mojškerc Jože, nam. blagajnika Černe Olga; odborniki: Gašperšič Franc, Kocjančič Franc, Pogačar Polde, Smrekar Karl, Gorše Feliks, Simenc Rudolf; nadzorstvo: Rome Franc, Pogačar Polde in Zorc Anton, namestnika Sircelj Anton in Videgar Viktor; razsodišče: Peterca Anton, Mojškerc Pavel in Gašperšič Miha; namestnika Smrekar Feliks in Trtnik Venceslav.

Šiška-Ljubljana VII. — Naša podružnica pridno prireja predavanja, za katera je med delavstvom in njegovo mladino mnogo zanimanja. To je dobro, da si prosvetni odsek Delavske zbornice nabavlja in izposoja vedno nova skioptična predavanja. Kajti posamezno društvo si jih ne more nabavljati, ker so predraga — saj stane ena slika 15—30 Din. Uspeh najlepšega predavanja zavisi seveda od dobrega predavatelja. In v tem imamo srečo. Kako lepo nam je n. pr. France Svetek obrazložil velezanimivo predavanje »Rojstvo železnega suznja« (nastanek stroja) ali pa dr. Tuma lepote naših planin! — Drugače zbira podružnica po 50 Din mesečno od vsakega člana za izletni fond. S tako prihranjenim denarjem bodo lahko člani napravili lepo ekskurzijo na Dunaj, ki vse najbolj zanima. — Podružnica snuje tudi kolesarski odsek. Želimo nabrati tudi novih naročnikov za list »Svoboda«, ki nam zelo ugaja.

Studenci pri Mariboru. — Na svojem rednem občnem zboru si je podružnica izvolila sledeči odbor: predsednik Haberl Ivan, njegov namestnik Lešnik Bogomir, tajnik Mezgol Filip, namestnik Haberl Pavla, blagajnik Weingerl, nam. Roth Rudolf, gospodar Lekš Anton in Schwarz Raimund; kontrola: Bauman Avgust, Pihlerič Franjo in Ussar Viljem. Dne 1. februarja je priredila podružnica plesni venček. Dramatični odsek pa je 9. februarja uprizoril veseloigri »Trije tički« in »Teta iz Amerike«.

Zalog pri Ljubljani. — Podružnica »Svobode« je priredila Silvestrov večer, na katerem sta bili najvažnejši točki v sporedno burki »Poštna skrivnost« in »Postreček Nace pred sodiščem«. Vsi igravci so se prav dobro odrezali. Dne 9. februarja je pa dramski odsek s izrednim uspehom uprizoril Golarjevo »Vdovo Rošlinko«.

Celje. Redni letni občni zbor »Svobode« se je vršil dne 19. januarja v Delavski zbornici. Prisotnih je bilo 50 članov. Občni zbor je otvoril in vodil Arnšek

Franc. Zapisnik je prečital Komavli, narkar so posamezni funkcionarji podali svoja poročila. Prvo poročilo je podal predsednik Arnšek, ki je konstatiral, da je v preteklem letu prestalo mrtvilo, ki je vladalo v podružnici. Glavno je, da se je organizacija preselila iz zatohlih gostilniških prostorov ter dobila primerno sobo v Delavski zbornici, kjer je dana boljša možnost za vsakojako delo. Predsednik smatra, da je k povzdigi podružnice posebno pripomogla ustanovitev, oz. vodstvo pevskega odseka, da se je od lanskih 25 članov nabralo nadaljnjih 75. Knjižnica se je uredila nanovo ter napravil seznam vseh knjig. Tajnik Komavli je poročal, da je podružnica prejela 103 dopise, odpravila pa jih je 94. Rednih sej je bilo 33, dalje eno člansko zborovanje, ter še nekoliko izrednih sej. Rednih članov je bilo 71. Prečita še dopis centrale za novo leto. — Blagajnik Viktor Godnik je podal poročilo, po katerem je imela podružnica v pretečenem poslovnem letu prejemkov 55.156 Din in tudi toliko izdatkov. Dohodki so večinoma iz prireditev, ki jih je imela podružnica tekom leta, ravno tako izdatki, razen, da se je odplačalo še nekaj starih dolgov podružnice, in sicer v iznosu Din 3063,50. Posamezni odseki so imeli primanjkljaje, ki so se krili iz skupne blagajne, tako n. pr. pevski odsek, ki je imel primanjkljaja Din 1198.— vkljub dohodkom Din 3747.—. Po obširnem blagajnikovem poročilu je poročal blagajniški revizor Vodopivec, da je bilo vodstvo blagajne v lepem redu. Iz prometa blagajne se more že posneti, da je bil blagajnik zelo zaposlen in da je svojo funkcijo vodil najpožrtvovalneje. Zato se mu predlaga absolutorij. V znak priznanja njegovega vestnega dela in za zasluge mu je podružnica vročila krasno spominsko diplomo. Godnik se je vidno ginjen in presenečen zahvalil z lepimi besedami, povdarjajoč, da ne računa nikoli na kako plačilo od katerekoli strani, dela v »Svobodi«, ker ga to delo za proletarijat veseli in ker je potrebno. Za pevski odsek je podal poročilo Rebernak. Pevski odsek je imel v pretečenem letu 82 vaj, ki jih je obiskovalo povprečno po 36 članov. Imel je en posrečen nastop v dvorani Uniona, ki je zelo rehabilitiral delavsko pevstvo in našo podružnico »Svobode«. Pri tej priliki se je v imenu podružnice tudi zahvalil požrtvovalnosti pevovodje, učitelju g. Preglu, ki je bil vedno na mestu ter vkljub težkočam, ki so včasih nastajale, znal obdržati pevski zbor v prijateljskem soglasju in ga spretno dvignil na višino, ki je danes skoro nima nobeno drugo celjsko pevsko društvo. Učitelj g. Pregel se je zahvalil za to pozornost ter naglasil, da je njegovo

stremljenje, izobraziti pevce tako, da bodo res ponos društva, v čemer je pa treba požrtvovalnosti tudi s strani članov, da prihajajo redno k vajam. Posameznih glasov še manjka, zato je treba, da pevci privedejo še več svojih tovarišev, da bi se vrzeli izpopolnile. — Za dramatični, izletniški in šahovski odsek je podal poročilo Guzej. Dramatični odsek je imel med letom 3 nastope, ki se pa niso posrečili v toliko, ker so trpeli vse stroške voženj člani sami, vkljub temu je pa bilo še 131 Din deficit. Šahovski odsek je štel 12 članov in je imel v zimskem času po dvakrat na teden svoje večere. Poleti ni deloval. Izleti so se vršili v poletnem času, kakor tudi pozimi. Udeleževalo se jih je povoljno število članov in se bodo letos tudi nadaljevali. En izlet je bil na Mrzlico, trije na Celjsko kočo, eden v Mozirske planine, eden pa k Šmohorju. — Po poročilu odsekov se je otvorila živahna debata, v katero so posegli: Leskošek, ki je pohvalil celo delovanje podružnice oziroma njenega odbora ter naglašal, da pri našem delu ne gre toliko za denarne uspehe, kakor pa moralne. Zato je n. pr. velike važnosti, da se je z živahnim delovanjem pevskega odseka potegnilo iz gostiln petje v društveno dvorano, kjer se isto goji v organiziranem delavskem stilu. Mar je tudi pohvalil delovanje odbora in celotne podružnice. Njeno ogromno delo je razvidno že iz blagajnikovega poročila. — Pri volitvah se je za prihodnje leto izvolil naslednji odbor: predsednik Arnšek Franc, namestnik Filipičeva, tajnik Guzej Franc, nam. Mar, blagajnik Godnik Viktor, nam. Hriberšek, gospodar Podrepšek, nam. Schurian, odborniki: Novak in Štibl ter vsi načelniki odsekov. V kontrolo so bili imenovani Vodopivec, Leskošek, Ločičnik in Stojan. Pri tej priliki se je spomnilo na zasluzno požrtvovalno delovanje starega zavednega delavca v naših organizacijah, Novaka. Mož, dasi že zelo v letih, stanujoč daleč izven mesta, ne zamudi nikoli nobene seje, gre od člana do člana redno kakor čebela in se trudi v strokovnem in prosvetnem gibanju že dolga leta. Na predlog Mlakarja in Rebernaka se ga je imenovalo častnim članom društva. Pri tej priliki mu izrekamo: Še na mnoga leta! Mladim proletarcem pa: Vzgledujte se nad tem starim borcem in ga posnemajte v njegovi požrtvovalnosti, da bo nam vsem kmalu zasijala boljša bodočnost! Pri raznoterostih se je stavil predlog, da se nabavi za društvo radio ter se tozadevno stopi v stik z Delavsko zbornico. Predlog je sprejet z navdušenjem. V svrhu smotrenega dela se je sklenilo napraviti za bodoče leto načrt, po katerem se bo delalo. Načrt na-

pravijo vsi odseki za sebe in se ob prihodnji odborovi seji vsi načrti pregledajo in odobre, v kolikor bodo sprejemljivi in izvedljivi. Ker le organizirano delo ima uspeh. — Zbor je bil zaključen po peturnem trajanju s pozivom na veselo in zadovoljno svidenje na prihodnjem občnem zboru.

Maribor. Podružnica »Svobode« je priredila 14. febr. v »Ljudskem domu« zanimivo skioptično predavanje o rojstvu železnega sužnja. Odslej redno vsak petek prireja predavanja. Sportni odsek »Svobode« je imel svoj redni občni zbor 16. febr. Na občnem zboru se je sklenilo, da sportni odsek v bodoče ne bo gojil samo nogometa, temveč tudi zimski in plavalni sport ter lahko atletiko. Zlasti se bo gojila lahka atletika, ker brez te se človek v nobenem drugem sportu ne more dovolj razviti.

Jesenice. Jeseniška »Svoboda« je imela v soboto 15. febr. t. l. dobro obiskano člansko zborovanje. Pri točki »Dopisi« je dosedANJI podružnični predsednik Kralj prebral iz januarske »Svobode« odstavek, ki govori, da mora biti vsak »Svobodaš« delavec član strokovne organizacije. Na ta članek je podružnica poslala centrali pismo, v katerem pravi, da se s tem člankom ne strinja in nasvetuje centrali, da v marčni številki izide popravek. Centrala je odgovorila, da se strinja z onim člankom in da zato seveda ne bo dajala nobenega popravka. Obenem je povedala v svojem dopisu, da je načelno za to, da morajo biti »Svobodaši« delavci člani organizacij Združene Delavske Strokovne Zveze Jugoslavije (ZDSZJ), praktično pa da ne bo v izjemnih slučajih postopala z izključevanji. Predsednik Kralj je po prečitaniu obeh dopisov izjavil, da odstopa kot predsednik podružnice in da izstopa tudi iz članstva »Svobode«, ker se s tem stališčem centrale ne strinja. Navzoči predsednik centrale Štukelj je izjavil, da centrala vztraja na tem stališču, ki odgovarja vsem tozadevnim sklepom zvezinih občnih zborov. Omenjeni članek ni nikak diktat, temveč je napisan v duhu tozadevnih sklepov zvezinih občnih zborov. Ni ga pa treba razumeti tako, da ne more biti član »Svobode« nihče, ki ni tudi strokovno organiziran. Za tem stremimo in hočemo doseči to za nas idealno stanje z vzgojo in prepričevanjem, ne z izključevanji. Če bi mislili izključevati, bi dali tako točko v zvezina pravila, članek v listu pa še ni paragraf. Zato naj vsi lepo ostanejo člani »Svobode«, oni, ki so pa strokovno še neorganizirani, naj čimprej najdejo pot do strokovne organizacije. Če pa imajo kake utemeljene razloge, da ne

vstopijo v jeseniško kovinarsko podružnico, naj jih povedo. — Takih razlogov ni nihče navedel v debati, ki je bila mestoma precej burna. Pač pa so še nekateri izjavili, da z ozirom na oni članek izstopajo iz »Svobode«. Predsednik Štukelj je izjavil svoje začudenje nad tem, da nekateri stari člani, ki so strokovno neorganizirani, podajajo izjave o izstopu iz »Svobode«, mesto da bi se dali pogovoriti ali da bi vsaj počakali do tozadevnega sklepa zvezinega občnega zboru. Take izjave na centralo »Svobode« ne bodo prav nič vplivale. Ker sta medtem predsednik in tajnik podružnice zapustila člansko zborovanje, ga je zaključil Štukelj s ponovno izjavo, da želi, da se vsi še nadalje kulturno udeležujejo v »Svobodi« in njenih odsekih in da bo treba z ozirom na odstop nekaterih vodilnih članov podružničnega odbora sklicati izredni občni zbor, ki naj izvoli tudi tak odbor, da bo mogoče sodelovanje z ostalimi panogami delavskega gibanja. »Svoboda« potrebuje podpore zlasti od strokovnih organizacij in jasno je, da morajo biti vsaj vodilni odborniki za obstoječe delavske strokovne organizacije, če hočemo biti moralno opravičeni z zahtevo, da nas strokovne organizacije podpirajo. Upamo, da se bo jeseniška »Svoboda« uredila brez vsakih večjih pretresljev. Značilno je to, da so nekateri člani jeseniške »Svobode«, oziroma nekateri njeni dosedANJI odborniki edini izmed vseh podružnic »Svobode« takó nezaupljivi do strokovnih organizacij. — Poudarjamo še enkrat: Vsi »Svobodaši« naj bodo člani strokovnih organizacij — kar moramo doseči z vzgojo v tej smeri. Vsaka druga razlaga tozadevnega članka v januarski »Svobodi« je napačna. — Centrala.

Osnovanje Centrale radničkih kulturno-prosvjetnih društava v Zagrebu. Po inicijativi zagrebških kulturno-prosvjetnih organizacij se je vršil 8. decembra 1929 v Zagrebu sestanek 14 delavskih društev iz Hrvatske in Slavonije. Na sestanku se je razpravljalo o osnovanju skupne centrale delavskih kulturno-prosvjetnih društev. V to svrhu se je razpravljalo o osnutku pravil in je bila definitivno sklenjena ustanovitev centrale z imenom »Zajednica radničkih kulturno-prosvjetnih i športskih društava«. V izvrševalni odbor osnovane centrale so bili izvoljeni po en zastopnik delavskih kulturno-prosvjetnih in delavskih društev iz Zagreba, katerega naloga je, da s sodelovanjem sodruga Marjanovića, ki je dovršil doslej vse predpriprave, izdela na osnovi predloženih pravil poslovni pravilnik centrale ter izvrši vsa pripravna dela (kot zbiranje članov) za sklicanje

prvega rednega občnega zbora, na katerem bo izvoljena redna uprava centrale. Centrala bi imela začeti svoje delovanje s 1. januarjem 1930. Vsa vprašanja in dopisi, ki se nanašajo na »Zajednico radniških kulturno-prosvjetnih i športskih društev«, naj se naslavljajo na naslov: *Pero Marjanovič, Zagreb, Radnička komora, Haulikova ul. 10/III.* — To ustanovitev iskreno pozdravljamo. Upamo, da se bo naš cilj, osnovati interesno zajednico delavske izobrazbe in telesne vzgoje, kmalu lahko uresničil, ko bodo začeli sodelovati »Svoboda« v Ljubljani, Savez v Sarajevu, Centrala za radniško vaspitanje v Beogradu in nova Zajednica v Zagrebu. Da bi se ti naši cilji, danes ko to tako potrebujemo, čimpreje uresničili!

Delo za delavsko abstinentno gibanje. V minulem letu je razvila zagrebska »Radnička abstinentna zajednica« veliko delavnost. Ustanovila je list »Radniški antialkoholni pokret«, katerega je izšlo do konca leta 6 števil. Rezultat vsestranske propagande je osnovanje delavskih abstinentnih zajednic v Brodu na Savi, Čakovcu, Celju, Karlovcu, Ljubljani, Osijeku, Vinkovcih in Zemunu. V Zenici je bilo delo preprečeno in pravila nepotrijena. — Za tako propagando, za katero zlasti delavec ni pristopen, je potreben propaganden materijal; potrebni so letaki, plakati in tisk in posebno so potrebna predavanja v delavskih centrih. Za pokritje stroškov take propagande je potrebno veliko več sredstev, kakor pa jih je bilo na razpolago. Poizkušalo se je, da se za ta važen del delavskega gibanja zainteresira strokovne organizacije in delavske zbornice, ali to ni uspelo. Od strokovnih organizacij se je odzval je Savez privatnih namještenika Jugoslavije, in od Delavskih zbornic: Delavska zbornica v Ljubljani, ki je podprla tamošnje Delavsko abstinentno zajednico z Din 1000.— in Delavska zbornica v Zagrebu, ki je dala za 7 delavskih abstinentnih zajednic Din 2000.— Začetkom leta je moral biti ustavljen list, ker ni bilo finančne možnosti za njegovo nadaljnje izhajanje; ni bilo sredstev za nabavo propagandnega materijala in vse delo je zamrlo — na veliko škodo celokupnega delavskega gibanja. In nadaljnje delo je odvisno od tega, ako bo našel ta del delavskega gibanja zadostno razumevanje in finančno podporo pri delavskih organizacijah in institucijah.

»Snaga«. Kot smo že poročali, izhaja pod gornjim nazivom v Sarajevu že tretje leto glasilo tamošnje Zveze delavskih športnih in kulturnih društev za Bosno in Hercegovino. List je bogato ilustriran mesečnik. Tudi prvi dve letošnji številki ne zaostajata za prejšnjimi. Po razpravah

iz del. kulturnega in športnega gibanja sledi poročila o nogometu, Prijateljih prirode, antialkoholizmu, delavskem kulturnem življenju, teoretični pouki za nogometaše in planince, klubske vesti itd. Bogato je zastopano tudi leposlovje z izvorno liriko in prozo. Ti dve številki imata na 32 straneh skupno 26 lepih ilustracij vseh vrst poleg mnogo posređenih exlibrisov. Med temi sta tudi dve iz Slovenije in sicer tamburaški zbor trboveljske »Svobode« in režiserski tečaj »Svobode« v Ljubljani. Prosili bi le malo več natančnosti: 1. dec. 1929 se je vršil ustanovni občni zbor »Prijatelj prirode« v Ljubljani (ne pa v Mariboru, str. 9.) in režiserski tečaj »Svobode« se je vršil v Ljubljani, ki še ni v Moravski banovini (strf. 32.). Ljubljanska »Svoboda« je dobila vrednega tovariša, ozir. narobe. — »Snaga« stane letno Din 30.—, polletno Din 16.—, četrtletno 9.—. Naroča se: Sarajevo, Pošt. pret. 181. — Priporočamo!

Prilpave na Olimpijado. Leto 1930 stoji pri vseh delavskih športnih zvezah v znamenju priprav za II. Mednarodno delavsko Olimpijado v l. 1931 na Dunaju. Prilpave otvori *Ogrska* 31. maja in 1. junija v Budimpešti z meetingom, sledi ji *Švica* v Aarau 29. junija s telovadnim slavjem. *Čehi* imajo v Prazi od 26. do 29. junija mladinske telovadne slavnosti, ki jim sledi od 4.—6. julija nadaljnje slavje češko-nemških telovadcev. V Rigi se vrši od 30. julija do 3. avgusta 6. športno slavje *Letov*, in končno se pripravljajo še *Belgijci* na slavje v Lüttichu, ki se vrši od 14. do 18. avgusta t. l.

Velika zimsko športna tekma »Askö« ja v Mürzzuschlagu. Delavska zveza za telesno vzgojo in sport v Avstriji je priredila v soboto in nedeljo, 8. in 9. februarja t. l., velike zimsko-športne tekme, katerih se je udeležilo aktivno okrog 600 avstrijskih, čeških in finskih delavskih športnikov. Prireditelj je bila nekaka preizkušnja za zimsko športno Olimpijado v letu 1931. Vreme je bilo krasno in sneg izvrsten. Prireditelj se je izvršila sijajno. — Pri s mu š k e m t e k u na 15 kilometrov so *Finci* zasedli vsa tri prva mesta. Zmagovalec je ostal *Viberiälehto* v bajnem času 51 minut, pred *Norojärvi-jem* (51:46) in *Käärijä-jem* (51:48), oba Finska. Sledili so: *Dröstler* (Ustje na Labi, Češka) 58:45; *Krois* (Mürzzuschlag) 59:43; *Adamus* (Mürzzuschlag), *Touras* (Ustje) in *Pensl* (Stejer). V daljšem presledku je sledila dunajska skupina: *Fiedler, Kratochvill* in *Brunnhuber*. Skupno je startalo 174 tekačev, nadaljnjih 40 je pa moralo biti odklonjenih vsled prekasne prijave. — V nedeljo je startalo k s k o k o m pred 3000 gledalci na skakalnici, ki je cela iz kamna, 81 športnikov. S tem je bila otvorje-

na olimpijska skakalnica. Prvi je bil *Wagner* (Bischofshofen) z dolžinami 35, 38½. Sledili so *E. Feutl* (Mürzzuschlag), 33½, 37½; *Handl* (Semmering) 33, 33½; *Turner* (Saalfelden) 31½, 34½ in *Wiest* 31½, 35 metrov. Pri naraščanju je zmagal *Schneider* (Semmering) s 36½, 38 pred *Höllerjem* (Itzling) 33, 37 metrov. — Tek moštvev na osem kilometrov je osvojil *Mürzzuschlag* v 23:48 pred *Linzem* 23:55, A. S. V. (Dunaj) 24:51 in *Mürzzuschlagom II.* — Izven konkurence je zma-

gala Finska s tremi možmi v 19:27 min. V teku naraščaja na 6 km je zmagal *Kostinger* (Bad-Gastein) v 12:48, na 8 km *Sepp Hirsch* (Mürzzuschlag) v 24 min. in športašica na 6 km *Frieda Hadlikova* (Bischofshofen) v 16:21. — V hokeju na ledu je premagal *Zentralverein* Wat-skupino *Wieden* 5:0 (1:0, 3:0, 1:0) in v revanžni tekmi 4:0 (1:0, 2:0, 1:0). S temi igrami, ki so vzbudile mnogo pozornosti, je bila ta impozantna manifestacija zimskega športa zaključena.

KNJIGE IN KNJIŽNICE.

Cankarjeva družba in delavci.

V naslednjih vrsticah priobčujemo prve kritike, ki so nam jih poslali delavci na naš poziv, da ocenijo knjige »Cankarjeve družbe«. Nekateri smo skrajšali, nekatere podajamo v celoti — vse pa so bistveno nepopravljene. So precej drugačne nego one od poklicnih kavarniških kritikov, ki so zamišljeni v svojo bodočo »slavo«, oddaljeni od vsega resničnega življenja, jezni, da jih še ni odkril »narod« — ocenil knjige z estetičnega, individualističnega, futurističnega in bogve-kakega stališča, samo ne s pravega. Primerjajte sedaj kritike delavcev, način njihovega ocenjevanja! Vsak objektivni človek bo priznal, da so boljše nego od onih »izvoljencev«. Boljše ne zato, ker hvalijo knjige, temveč zato, ker jih pravilno precenjujejo — s stališča resničnosti in koristnosti. Poklicnih kritikov seveda te kritike ne bodo poboljšale — kajti za neozdravljivo bolnega ni leka. Inteligenca, ki pa res hoče služiti in pomagati ljudstvu, bo pa videla iz samega uspeha Cankarjeve družbe in iz gledanja delavcev na njo, da je izmed vseh stanov največ življenja v delavstvu in da je vredno svoje življenje posvetiti napredku delavstva.

»Kolja« iz *Rogaške Slatine* piše:

Delavci, posebno pa ljubitelji Cankarjeve družbe, smo komaj čakali na izdajo prvih knjig Cankarjeve družbe.

Cankarjevo družbo nam je dala »Svoboda«, kakor nam je dala vse, kar imamo delavci na kulturni njivi.

Prve knjige je izdala za leto 1930, upravičeno lahko trdimo, da smo dobili s knjigami več, kakor smo pričakovali. De-

lavci v tovarni in jami smo potrebni takih knjig, ki opisujejo našo bol in trpljenje.

Koledar je jako zanimiv, beležkam pri mesecih se pozna, da jih je napisal pesnik Klopčič. Koledar krasi mnogo slik, med njimi je tudi zadnja slika pisatelja I. Cankarja.

Predvsem naj omenimo, da je poleg eseja »Cankar — природа — alpinizem«, najbolj silna črtica N. Mihevcva »Mati« in I. Vuka »Odlomek iz tragedije«. Iz teh črtic odseva živa bol trpečega človeštva. V koledarju je mnogo zanimivosti, vse je skrbno pripravljeno in dobro.

Škoda, da h koledarju pisatelj Bratko Kreft ni nič prispeval, ko je vendar znano, da je že mnogo dobrega napisal.

Druga knjiga »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«, Spisal A. Cerkvenik. Nimamo besed, da bi izrazili zadovoljnost, s katero je bila knjiga med nami sprejeta. Ne bomo tu razpravljali, če je knjiga umetniško na višini in če je brez slovničnih napak (ker zato so poklicani drugi), ampak njeno vsebino nas je zadovoljila. Delavci smo pisatelju Cerkveniku za njegovo povest brezdvoma hvaležni.

Tudi za prihodnje leto naj izda družba podobno povest.

Tretja knjiga, Jack London: Mož z brazgotino, priredil pesnik Seliškar. Kratke novele iz ameriškega življenja. Novele nam se malo pozna, da jih je pisal avtor »Železne pete«. Družba lahko izda kak prevod iz sodobne ruske literature. To bi nam delavcem več koristilo.

Četrta knjiga, Dr. Lončar: Kako je nastalo današnje delavstvo in njegovo gibanje. F. Uratnik: Prebivalstvo in gospodarstvo Slovenije. Knjiga bo predvsem

koristila funkcionarjem naših strokovnih organizacij.

Tu je nakratko opisano naše mnenje o prvih knjigah Cankarjeve družbe.

Meščanska kritika ni naklonjena Cankarjevi družbi, a to družbi nikakor ne škoduje. Številčno še družba ni dosegla nasprotnih družb, kar bo s časom in pridnim nabiranjem novih članov tudi doseženo.

Ampak vsebinsko so knjige mnogo boljše, kar je zasluga dobrih sotrudnikov.

Mi delavci iz tovarn in jam bomo pa pokazali svojo zadovoljnost s tem, da bomo pridno nabirali družbi novih članov.

Veliki proletarski pisatelj M. Gorkij je dejal: Pokazati hočemo našim nasprotnikom, da nas naše suženjstvo prav nič ne ovira, da jih po umu dosežamo, po čuvstvih pa prekašamo.

Drago iz Ruš piše:

V našem kraju smo združeno nabrali 120 naročnikov. Dovolj, če tega števila skupno nista dosegli Mohorjeva in Vodnikova družba. Delavstvo je s precejšnjim zanimanjem pričakovalo knjige, in reči moramo, da so naročniki bili zadovoljni. Predvsem je močno vplivala povest Cerkvenika, »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«. Vsebina povesti je vzeta iz življenja, odtod tudi razumevanje od strani delavstva. Marsikdo je pripomnil, med temi tudi žene: »vse to se na žalost mnogokrat dogaja.«

Čitali smo kritiko te knjige v meščanskih listih, osobito v »Slovincu«, pa smo razumeli njih krik, od kje naj vzamejo ti meščani razumevanje za to knjigo: vse na tem svetu jim gre gladko, ni borbe pri njih za kruh. Živijo dobro, nimajo skrbi, vsled dolgega časa pa napišejo kakšno povest o trpljenju svetnikov. Vsakdanjega trpljenja in borbe za kruh našega proletarca ne vidijo, pravilno, nočejo videti.

Knjiga, kako je nastalo današnje delavstvo in njegovo gibanje, ter prebivalstvo in gospodarstvo Slovenije, je zelo poučna in kar je za naše delavstvo važno, lahko razumljiva. Čita naj jo pazno vsak delavec in razumel bo v glavnih obrisih razvoj človeške družbe.

Ameiškega pisatelja Jack Londona je začelo naše delavstvo šele spoznavati, in posrečena je bila izdaja njegovih novel Mož z brazgotino.

Koledar je vsebinsko bogat, ugajajo slike osobito Käthe Kollwitz. Zelo stvarno razlaga Talpa o Slovenski socijalni književnosti, sploh delavstvo njegove članke čita z zanimanjem.

Ivana Vuka bi želeli prihodnjič z več prispevki. Isto velja za domače pesnike Čulkovskega, M. Klopčiča, Kozarja, Ču-

farja in T. Seliškarja. Dobro bi bilo prihodnje leto izdati kako povest Cankarja.

Pričakujemo, da se oglasijo še prihodnjič priljubljivi delavski pisatelji Čulkovski, Lovro Kuhar in Bratko Kreft.

(K temu pripominjamo, da je družba hotela izdati Cankarjevega »Hlapca Jerneja« s slikami — pa tega ni dovolila »Nova Založba«, ki ima vse predpravice radi njegovih del. — Uredništvo.)

Celje. S knjigami Cankarjeve družbe je članstvo prav zadovoljno. Pač pa želimo, da bi v koledarju bila v bodoče poleg dnevov tudi imena, ali svetniki, kakor se tem imenom pravi. Človeku je namreč včasih treba kaj pogledati in tedaj mu tega manjka. Drugače je koledar izvrsten. »Daj nam danes naš vsakdanji kruh« je pisano naravnost za delavce. Če to gospodi ne ugaja, razumemo. Saj Cankarjeva družba ni zato izdala knjig, da bo gospoda zadovoljna. Cankarjeva družba je naša, delavska.

Da je res, kar sem tu napisal, boste videli v članstvu iz Celja. Že sedaj jih je mnogo pristopilo in še pristopajo. Č. I.

Braslovče-Polzela. Čitali smo kritiko o Cankarjevi družbi. Posebno ona v »Slovincu« nas je razveselila. Vpisalo se je tisti teden več članov, kakor jih je bilo lani. »Slovenec« misli, da je vse pod kritiko, kar delavcu odpira oči in mu slika strahote iz njegovega življenja.

V koledarju pa drugo leto natisnite tudi svetnike in malo več povestic naj bo tudi v njem. A. M.

Beograd. Letošnje knjige Cankarjeve družbe so bile lepe. Tako prijetno mi je bilo listati po Koledarju, gledati slike in čitati razne zanimivosti. »Daj nam danes naš vsakdanji kruh« sem čital do štirih zjutraj. Nisem mogel prej odložiti, dokler nisem obrnil zadnje strani. Tudi »Mož z brazgotino« je dobra knjiga, dasi malo težje razumljiva. Veste, Jack Londonove povesti iz južnega morja in Aljaske ne delujejo na nas tako, kakor »Železna peča« in »Kralj alkohol«. V. P.

Vuzenica. Knjige so lepe. Hvala. Člani se priglajašo letos tudi iz onih, ki lani niso hoteli pristopiti. Praviijo, da so veliko več vredne kakor Mohorjeve in Vodnikove. K. F.

Ormož. Med viničarji živim. Ni jim mnogo do knjig in odgovarjajo, da nimajo časa čitati, da nimajo denarja in druge take izgovore navajajo. Da nimajo denarja, je res. Ko sem jim pokazal knjige Cankarjeve družbe, si je ta in oni ogledal koledar. Da ni svetnikov, je zmajal z glavo. A ko je videl slike in tiste kratke po-

vesti Vuka, Mihevcva in o milijonarju, ki je ukradel sonce, je hotel še videti »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«. Dal sem mu knjigo, da jo prečita, 14 dni je nisem videl. Pa mi nekega večera prinese knjigo in pravi:

»Ta gospod Cerkvjenik je tako napisal tu notri, kakor da bi vedel, da se je s Tono O... skoro tako zgodilo.«

Položil je na mizo 20 Din.

»Teško sem jih skupaj zbral. Ali za take knjige, ki so naše, pa dam.«

Prišli so še trije in dve viničarki in mi prinesli članarino. (V obračunu jih vidite.) Moral sem jim pa posoditi Cerkvjenikovo knjigo in koledar. C. M.

Rajhenburg. Pozivate v »Svobodi«, da povemo, kako nam ugajajo knjige? Ne znamo tako napisati, da bi bilo za tisk. Knjige ljudem zelo ugajajo. Dokaz je v pristopanju članov. Lani smo morali prigovarjati in prigovarjati, da so se vpisali in odšteli 20 Din. Sedaj pa kar sami prinašajo članarino. Pazite, da bodo letošnje knjige tudi dobre. I. V., rudar.

Pregelj Ivan, Zbranih spisov 4. zvezek, je izdala **Jugoslovanska knjigarna**, ki izdaja vse svoje tega krepkega k a t o l i š k e g a pisatelja. Zvezek obsega »Zgodbe zdravnika Muznika« in »Tolminske matere sveta noč«. Cena broširani knjigi je 45 Din, vezani 60 Din.

Reimmichl, Zagorski zvonovi. — Dr. M. Slavič, Na Sinaj (ljudske knjižnice 32. zvezek), založila **Jugoslovanska knjigarna**. Cena Din 30.—, v platno vezano Din 42.— (234 strani). Prva povest popisuje zidanje cerkve v Zagorju, druga pa potovanje po Palestini.

Dr. Fr. Bradač, Slovar tujk — 147 strani, cena vezani knjigi 50 Din. Založila **Jugoslovanska knjigarna**. Po časopisju in knjigah se danes rabi toliko tujk, da je res potrebno vsakemu človeku imeti pri roki slovar tujk. Zato delavcem, zlasti knjižnicam priporočamo, da si nabavijo to knjigo. Ne doseza sicer nemške **Wilhelm Liebknecht, Volksfremdwörterbuch**, toda zadošča za večino slovenskih bravcev. Kdor knjigo rabi in jo more kupiti, naj si jo torej nabavi.

Dostojevskij, Selo Stepančikovo, humorističen roman je izšel v slovenskem prevodu Vladimirja Levstika. Knjigo priporočamo.

Slovenska knjiga in njena kriza. — Po časopisju beremo jadikovanje nad slabo prodajo slovenskih knjig. Temu se ne čudimo, ko vemo, kako malo agitacije delajo založbe za svoje knjige. In če knjiga vsebuje še kake pesmi pesnika, ki se

je zjutraj rodil in zvečer umrl, je res težko in žalostno. Naš list je zelo razširjen med slovenskim delavstvom doma in v Ameriki, zveza »Svoboda« ima 34 podružnic in 19 knjižnic — pa nam do danes razen Jugoslovanske knjigarne in Tiskovne Zadruga še nobena založba ni poslala nobene knjige v oceno. Ne vemo, zakaj smatrajo to založbe za koristno. Menda ne mislijo, da so delavci nepismeni?

Dva nazora.

Današnja doba je že tako izkristalizirala pojme človeka, kaj je po volčeje in kaj po človeško, da se celo vidi v kritikah te ali one knjige.

Človek človeku volk, je tradicija meščanske ideologije in psihoze. In te psihoze se drži točno. Socijalno višje stoječi človek, ne za vsakdanji kruh trepetajoči človek, izkorišča socijalno nižje stoječega in za vsakdanji skromen košček kruha se borečega, do skrajnosti.

Radi tega je nastala takozvana razredna borba med človekom enega sloja ali razreda in med človekom drugega razreda. Tisk socijalno višje stoječega označuje to borbo kot hujskaško, prevratno, nečloveško itd., itd. In s tem se indirektno kvalificira socijalno nizko stoječi človek kot brezpraven, ki se ne sme in nima pravice braniti in boriti se za svoje zboljšanje, za svoje priznanje.

V literaturi se to danes prav očitno opaža. Taki slučajni so se pojavili pri knjigah Cankarjeve družbe, posebno pri Cerkvjenikovi: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«. Ta povest je šunt, je pod vsako kritiko; knjige C. D. so sploh najslabše itd., govori meščanski tisk, posebno »Slovenec«, t. j. katoliški. A delavstvo samo jih pa hvali, požira, naročuje in delavski tisk jih hvali kot vzgojne in samozavest in lastni delavčev »jaz« vzbujajoče.

Sploh velja štališče:

Kar ni tiskano v duhu in v tradiciji preživlajoče se buržuazne ideologije — vse to je šunt, vse to je škodljivo itd. Kdo bi vsa ta zmerjanja naštel. Kar pa napiše delavski tisk, in ne da bi moral biti ravno marksističen, pa govori zopet nasprotno.

Evo, pogledjmo:

»Slovenec« od 18. jan. 1930, št. 14 je napisal o knjigi: Jeromkin krog, dobesedno:

A. Koževnikov: Jeromkin krog. Povest za mladino. Ilustriral I. Mročkovski. Iz ruščine: Iv. Vuk. »Proletarska knjižnica« v Ljubljani 1930. — Prevod modernega ruskega mladinskega spisa, ki ga tu imamo pred seboj, je jezikovno od

konca do kraja taka spaka, da o kaki slovenščini sploh ne moremo govoriti. In to knjižico naj čita mladina! Škoda, da je delce, ki mu ni moči odrekati resničnega pesniškega obiležja ter nazornosti (navzlic nekaterim surovim in za otroke vse prej ko priporočljivim prizorom), izšlo v tako gorostasno slabem prevodu, da ne prenese nobene kritike.

Torej: Šunt. Jezik: Šunt. Ne prenese nobene kritike. Ker je napisal povest Rus in ker govori o dogodkih v Rusiji in ker je knjigo izdala Proletarska knjižnica.

»Ogenj«, revija krščansko-socialne delavske mladine, ki vidi in okuša krivico, v kateri živi delavstvo, kakor vidi in okuša marksistično orijentirana del. mladina, pa je zapisal v svoji 1. in 2. letošnji številki sledeče:

A. Koževnikov: Jeromkin krog, povest za mladino, ilustriral I. Mročovski, iz rusčine I. Vuk, izdaja Proletarska knjižnica v Ljubljani.

Vendar enkrat zlata vredna knjiga! Povest proletarskega fanta, vzeta iz ruskih razmer za časa revolucije. Klen jezik, umetniško izražanje, gre do srca in ni le za mladino. Krepak realizem, potih in čustveno simboličen: hrepenel je Jeromček, hrepenel »po izbi z dvema oknom, brezo in tajgo, kamor je hodil tako dolgo in tako težko...«, pa »ni imel sreče, videti« je... Silna je slika množice, ki zažge poslopje, še Jeromka se maščuje za vse razžalitve in zmerjanja. Mislim: bolje je, da imamo dobre mladinske prevode, kakor slaba slovenska stokanja. — Lepo ilustrirano knjižico toplo priporočamo!

Orisali smo ta najnovejši slučaj, ki ni slučaj, temveč kaže sistem.

Bratko Kreft: Človek mrtvaških lobanj. Kronika raztrganih duš.

Sredi marca izide v ponatisu roman, ki je lani izhajal v »Del. Politiki«. Roman je izpoved povojne slovenske mladine, ki je takorekoč shirala v težkih, neznosnih razmerah našega javnega in privatnega življenja. So to študenti, ki niso bili »kanonenfuter« raznih partij, temveč fantje, ki so stremeli preko tega nekam daleč, kjer bi bilo lepše življenje. Marsikateri je zbežal iz sveta resničnosti v svet sanj. Mnogi so končali s samomori, koliko jih je našlo pot do nas?... Knjiga je pisana odkritosrčno in jo bo vsak z napetostjo prebral do konca, zakaj pisatelj je nanizal dogodek za dogodkom s tako naglico, da

se vrsti pred nami kakor film. Knjiga bo lepo opremljena in bo obsegala okrog 400 strani. V prednaročilu stane 35 Din, pozneje bo mnogo dražja. Zato ne zamudite ugodne prilike in takoj naročite položnico ter pošljite znesek upravi Proletarske knjižnice v Ljubljani, Delavska zbornica, Miklošičeva cesta.

Zločin.

Vse svoje življenje se je Ivan Cankar potikal okrog kot njegov »Hlapec Jernej«, iskajoč pravice za nas vse in zase. Tudi zase. Vse življenje se je boril za kruh, ki ga mu niso dali nikoli v tisti meri, kakor bi ga zaslužil in kakor bi ga potreboval. Nikoli v življenju ni dobil svojega deleža obresti na delu, ki ga je opravljal. Težko je bil izrabljen in ni čuda, da se je kot človek izgubljal sredi vsesplošne toposti, bedastoče, malomeščanstva, vsega tistega, kar je tako sovražil, v alkoholu in da mu je zadnja leta bežala duša v misticizem, v »Podobe iz sanj«.

Kdo bi vzdržal do konca, če je bil v svoji notranjosti tako sam, kakor je bil Ivan Cankar? Ali nista hodila isto pot Prešeren in Fran Levstik? Ali ni bežal prvi preko alkohola celo samomoru v naročje? In ali ni drugi zblaznel v okovih družbe narodnjakov in kramarjev, ki so ga stiskali k tlom...

Treba bo nekoč zbrati statistično, dokaz za dokaz, kaj vse se je godilo za časa življenja s tistimi, ki so se jim začeli po smrti klanjati. Nemalo zločinov, v nebo vpijočih krivic, se bo odkrilo in marsikaj bomo razumeli bolj nego razumemo danes.

»Krepiereen soll der Hund« — besede, ki jih je izrekel slavnj rodoljub dr. Costo, ko je šlo za eksistenco upornega Fr. Levstika, to je parola, to je jezgro življenja vseh tistih, ki odločajo, kakor je odločal dr. Costo. Zakaj to je večno pri nas Slovincih in še danes mogočno zakraljuje Costova parola povsod, kjer skuša kdo dvigniti sklonjeni tilnik, kjer skuša kdo pisati tako, kakor mu je srce govorilo...

Ivan Cankar, vse življenje preganjan »lump«, nesrečni alkoholik, govornik bednih, zatiranih, je danes stopil pred ljudstva. S »Hlapcem Jernejem« je šel k Angležem, v Ameriko, v Rusijo, v Francijo, v Nemčijo itd. s tistim svojim delom, ki doma ni našlo pri oficijelni gospodu ne odziva ne priznanja. In še danes? Koliko pa nas je, ki nam »Hlapec Jernej« ni samo stilistično lepo oblikovana, dobro zgrajena »parabola«, kakor se je po Pregelju navadila pisati o tem delu slovenska »kritika«, temveč izpod borbe in izhod za pravico? Da. Tam v rudnikih.

v tovarnah, povsod, kjer se trpi in dela, kjer je doma beda in ponižanje, tam prisluškuje tisoče in tisoče src njegovi besedi, njegovemu hlapcu Jerneju...

In nam vsem v zadoščenje padajo danes vsem tistim mogočnejšem pljunki naravnost v oči. Prezasluženi so ti pljunki in premalo jih je, ker zločin, ki se je zgodil za časa življenja nad njim, je po vseh človeških zakonih, po najdobrotnejši pravici vreden težke kazni.

Pravkar izhajajo nekatera Cankarjeva dela v nemščini. Njim na čelu »Hlapec Jernej«, ki ga je Hermann Wendel imenoval najlepšo socialno povest svetovne literature sploh. Nemci takorekoč v svojih kritikah odkrivajo vse tiste nepriznane veličine tega dela Cankarjevega in naj se idejno niti ne strinjajo z njimi. V dokaz bomo citirali odlomke ocene iz »Vossische Zeitung«, ki po vsej svoji vsebini ni niti najmanj posebno prijazna nam (v štev. z dne 26. jan. 1930).

»Ivan Cankar, slovenski pisatelj, je umrl 1918. l. Francija, Anglija, Italija in Rusija ga že poznajo; nerazumljivo je, da mi v Nemčiji, deželi, ki je najbolj odprta vsem tujim literaturam, še dosedaj nismo vedeli ničesar o njem. Kajti po zbirki, ki jo izdaja Niethammervlag

Wien, v prevodu G. Jirku, je treba priznati: *Ivan Cankar spada v svetovno literaturo.* (Podčrtali mi! O. p.)

Naslovna novela »Hlapec Jernej in njegova pravica« je ena izmed najmočnejših socialnih povesti, ki so sploh bile kdaj napisane...

... (Izmed vseh oseb drugih povesti) je najlepša njegova mati. V nekaj kratkih povestih ji je postavil spomenik; nobena mati na svetu nima lepšega. Ljubil jo je bolj nego vse druge žene skupaj... (zbirka) vzbuja željo še po poznavanju drugih Cankarjevih del, če le mogoče po vseh, kajti on spada med največje pesnike svetovne literature.«

Citirali smo odlomke samo ene nemške kritike. Ko bi imeli prostora, bi jih prevedli še več. Sicer pa povedo gornje besede dovolj. In če se ob njih spomnimo vseh raznih uničujočih kritik, ki so jih za časa Cankarjevega življenja napisali razni slovenski kritiki, od katerih nekateri so bili tako zlobni, da so se posluževali celo namigavanj na njegovo privatno življenje... ali ne zastane človeku srce, ali ni upravičen gnev proti vsem tistim, ki niso drugega nego smrdeč izcedek omežkuženih, dobrejzenih možgan?

DRAMATIKA.

Na Jesenicah je 26. jan. t. l. gostoval dramatični odsek »Svobode« iz Trbovelj s Petrovičevco trodejansko dramo »Mrak«. Dramo je zrežiral Majdič, ki je igral tudi slepega Vasilija. Igra je bila diletantsko dobro podana, vsi nastopajoči so v neki meri zadovoljili svojim nalogam. Najboljši je bil pač Vasilij. Njegov slepec je do podrobnosti naštudiran in resnično zgrabi človeka s svojo tragedijo. Žena Rada je pokazala afektirano kocketko, Rade pa ni podala. Namreč v korenine ni segla in je bila zgolj zunanja. Govorica ji je postajala včasih neznosna. Je le karikirala. V igri je pa podala nekaj dobrih momentov. Njen ljubimec in Vasilijev očim Ilija Vujin je zadovoljil zlasti v prvem dejanju. Mati in Jekica sta bili v okviru ostalih na svojem mestu. Za Jekico pa velja pohvala za tretje dejanje, ki sta ga z Vasilijem jako čustveno podala. Z ubranostjo in toploto sta do dna izčrpala lirično vsebino. — V režij-

skem pogledu je treba povedati, da je ostalo marsikaj neizrabljenega, kar je zmanjšalo učinek. Ilijevo zadavljenje Rade bi moralo biti vse boljše. To mesto mora publiko zgrabiti, pa jo ni. Glede znanja vlog so gostje lahko vsakomur vzor. Ponekod je ta dobra stran prešla celo v slabo. Zašli so v avtomatsko maniro in s prenačim »drdranjem« zapustili igralsko doživljanje ter kazali samo naučenost. Izgovorjava sama je pa posebno poglavje. Ako se gostje preosmerijo k realistični odrski govorici, bo to znaten korak naprej. A naprej se mora, zato je priporočljivo, da se opusti prevelik patos, pa tudi dialekt naj se skuša na odru omejiti. — Vse povedano je treba vzeti v dobrem smislu, kajti pokazati moramo stremljenje za napredovanjem in se ne smemo bati pravičnega ocenjevanja, ki je samo zato, da delo in trud prizna, opozori na nedostatke in z ustvarjajočimi vred gradi. Gostje iz Trbovelj zaslužijo

vso hvalo, da so se odločili za gostovanje v oddaljene Jesenice. Z žrtvami je zvezano delovanje za proletarsko stvar, a brez žrtvovanja ni ustvarjanja. — Predstavo je posetilo lepo število občinstva. Drama je oživila spomin na grozote svetovne vojne, opozorila je na ono, kar se vedno bolj pozablja. V času veselja in puhlega zabavanja je marsikomu zbudila misel na invalide in njihove tihe tragedije, na razrušene sreče in nesmisel marsičesa, kar človeštvo v svoji gluposti počne.

Prav to je škodi gostovanju v največji plus.

Komedijo »Velika repatica« je uprizorila 22. decembra 1929 »Svoboda« na Jesenicah in jo ponovila 31. jan. t. l. kot prosvetni večer v režiji Jaka Vodarjova.

Ljubljana. Delavski oder »Svobode« je 16. in 23. februarja uprizoril v dvorani Delavske zbornice Gogoljevo »Ženitev«. Igra je odlično uspela. Igralci so od »Vstajenja« napredovali. Igro je režiral Petré. Delavski oder je z njim dobil prav dobrega režiserja, ki potrpežljivo in ljubeznivo vzgaja igralce. Vse prijatelje Delavskega odra veseli to, da sta sedaj tu že dva dobra režiserja: Kreft in Petré. Kajti, če hočemo, da bodo predstave Delavskega odra pogostoma redne, je treba

več režiserjev in več igralskih skupin: dokler se ena uči, druga igra itd. Svoj čas se je v dramatičnem odseku udeleževal uspešno tudi Bitežnik. Želeli bi, da se povrne. — Podrobna ocena igre »Ženitev« bo izšla v prihodnji številki »Svobode«.

Prevalje. Dramatični odsek »Svobode« na Lešah je po preteku par let težke gospodarske krize premogovnika na Lešah zopet oživel, nove igralce izvežbal, ko je utrpel izgubo prejšnjih, ter se postavil v tekočem letu že drugič na oder. Ni lahko izvežbati igralce-novince, zlasti ne v kraju, kakor so Leše in Prevalje, ko mora vsak, ki sodeluje pri predstavah, prav izdatno popraviti svoj jezikovni sklad. Vendar je dramatični odsek premagal vse te in še druge težkoče ter nam priredil z zadnjo igro dne 2. febr., z dramo »Prisege o polnoči«, prav izreden užitek. Drama je bila krajevnim prilikam primerna v toliko, da se pokaže nezakonsko mater v boju s tradicijskim pojmovanjem morale, v boju s samim seboj, ko mora preko vse duševne boli zmagati napram možu, zakonskemu drugu in napram občemu mnenju. Seveda niso krivi igralci, da drama ni povsem proletarskega duha v tem nraštenem pojmovanju o krivdi in nekrivdi nezakonske matere, naravi se usiljuje še danes proti-

Dramatični odsek prevaljske »Svobode« ob uprizoritvi »Prisege o polnoči«.

naravna tradicija o legitimnem in nelegitimnem materinstvu, vendar je vsak posamezni igralec(ka) rešil svojo vlogo v vsakem oziru brezhibno. Nabito polna velika dvorana je dala ob vsaki priliki svoje priznanje, ter se je ona publika, ki je imela priliko slišati prvo predstavo pred mesecem dni, čudila brezdvomno velikemu napredku v nekaj tednih. Mirno lahko trdimo, da bi lahko nastopila »Svoboda« na vsakem tudi večjem odru s to svojo zadnjo igro. Proletarskemu režiserju Engelbertu Jamnikarju vsa čast in vse priznanje! Ako pa bi dodali še nasvet, naj pridobi »Svoboda« harmonij, da izvežba dobre pevske glasove še do večje popolnosti v rednih pevskih vajah, potem storimo to iz razloga, ker bi bilo škoda, da nastopajo igralci samo na odru z določenimi napevi, ko bi lahko producirali pevske točke kot take. Ne moremo izvzeti nobenega igralca, ki bi bil morda dovršeneje igral, čeprav so nekatere vloge težke, prav vsi so rešili svoje naloge dovršeno. Želeli bi samo, da se oder v tehničnem oziru popravi, da omogoči hitrejše spremembe in točni padeč zastorja, kar poveča efekt vse igre. D.

Ptuj. — Dramatični odsek »Svobode« Ptuj je po dolgih pripravah stopil v nedeljo 5. januarja na oder. Vprizoril je komedijo »Velika repatica«. Delavska

javnost je predolgo časa čakala na to uprizoritev. Zlasti je bilo preveč vaj na odru. Naj se to v bodoče več ne dogaja. Ne 20 krat v gledališče na oder! To stane mnogo denarja, dragocenega časa in povzroča med igralci nezadovoljstvo. Sodrug režiser, več avtoritete! Igralci pa zavesti, da gradite v ponos sebi in vsemu delavstvu! S takim notranjim čutom zavesti bo odpadlo marsikaj. Predvsem pa se bodo pokazali uspehi. — Uprizoritev je uspela dobro. Do dovršenosti manjka še mnogo. Ljubezen in močna volja je vse ustvarjajoča moč. Bodoča uprizoritev naj pokaže izpopolnitev manjkajočega. — Deklamacija kot uvod k predstavi naj se v bodoče bolje naštudira. Med odmorom je sodeloval tamburaški odsek »Svobode« Ptuj. Tudi o njem se je med publiko slišala dobra ocena. Le tako naprej! Zavest, da gradimo sebi v uteho in ponos, naj nas složno družji in vodi do nadaljnjih uspehov. — Predstavo je posetilo samo delavstvo, večinoma mladina. Upamo, da nam bo mestna uprava pri podeljevanju gledališča tudi v bodoče naklonjena. Udeležba te predstave je pokazala, da ni imeti pomislekov konkurence v škodo gostom mariborskega gledališča, če delavski dramatični odsek prireja med sezono predstave.

PRIJATELJ PRIRODE.

Podružnica turističnega društva »Prijatelj Prirode« v Ljubljani sklicuje svoj I. redni letni občni zbor, ki se vrši dne 19. marca 1930 ob 9. uri dopoldne v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani. — Dnevni red: 1. Pozdrav predsednika. 2. Čitanje zapisnika ustanovnega občnega zbora. 3. Poročilo odbora. 4. Poročilo nadzorstva. 5. Volitev novega odbora. 6. Razno. — V slučaju, da ob določeni uri ne bo zadostno število članov navzočih, se vrši občni zbor 1 uro kasneje ne glede na število prisotnih.

»Prijatelj prirode«, podruž. v Ljubljani, si je osvojila sklep, na podlagi katerega postane njeno oficijelno glasilo list »Svoboda«, ki izhaja enkrat mesečno kot glasilo delavske kulturne zveze »Svoboda« v Ljubljani. Ker bo list redno prinašal razna poročila in objave, kakor tudi druge podučne članke o turistikki, se apelira na vse one člane, ki še niso člani »Svobode«, da si že z ozirom na minimalno naročnino in v svrhu stalne zveze

s podružnico naroče list »Svoboda«, ki stane letno le Din 12.—. Nadalje se vabijo vsi oni, ki žele naročiti nemško glasilo »Der Naturfreund«. Ta revija stane letno Din 17.—. Člani, ki se na enega teh listov naroče, naj blagovolijo svoje naslove sporočiti podružnici »Prijatelj prirode« v Ljubljani.

»Prijatelj Prirode« v Zagrebu. Glavna skupščina zagrebške podružnice »Prijatelj prirode« se je vršila v nedeljo, dne 5. jan. 1930. Predsednik sodr. *Adolf Weiss* je pozdravil številno članstvo in delegate zunanjih podružnic ter očrtal namene društva. Občni zbor so pozdravila brzojavno mnoga društva, sarajevsko društvo je pa poslalo delegata. Tajniško poročilo je podal sodrug *Milan Füzy*, ki je naglašal povoljno stanje članstva (članov je 1030), vsled česar je imel fond za zgradbo planinske kočje lepe dohodke. Priprave za zgradbo te kočje so v polnem teku. Mesto Zagreb bo dalo za kočjo zemljišče na Sljemenu. Na Lisci se je vršila

proslava petletnice ustanovitve društva, in lepa proslava je bil tudi sestanek naših planincev s planinci iz Gradca. Po poročilih funkcionarjev je bil izbran novi odbor društva s predsednikom sodr. *Adolfom Weissom* in z odborniki sodrugi *Galianičem*, *Lojenom*, *Razdracom*, *Majstorovičem*, *Kosmatom*, *Šimuničem*, *Keberom* in *Blauhornom*. Izvoljeni so bili tudi namestniki odbornikov in načelniki sekcij.

Smučarske tekme »Prijatelj prirode«. V *Kitzbühelu* priredijo 9. marca t. l. »Prijatelji prirode« veliko mednarodno smučarsko tekmovanje. Doslej so se priglasile že Nemčija, Svica, Češkoslovaška in Avstrija. Dan preje se bodo vršila posvetovanja okrožnih referentov za zimski šport. Izhodišče bo dom monakovske skupine na *Harlosangeru*. — Priglasitve do 28. februarja t. l.

Občni zbor »Prijatelj prirode« v Mariboru. V nedeljo 2. februarja t. l. se je vršil ob številni udeležbi članov I. redni občni zbor mariborskih »Prijatelj prirode«. Iskreno so bili pozdravljeni na zbor došli gostje, člani zagrebške podružnice »Prijatelj prirode«. Po otvoritvi občnega zbora so podali posamezni odborniki svoja poročila. Ugotoviti je treba razveseljiv in uspešen napredek podružnice v kratki dobi od ustanovitve v avgustu 1929, tako da lahko gleda s trdnim zaupanjem v bodočnost. Vršil se

je tudi referat o pomenu in ciljih gibanja »Prijatelj prirode«, ki je bil od navzočih sprejet z odobravanjem. Izvolitev novega odbora se je izvršila soglasno in ta je sestavljen sledeče: I. načelnik *Pelikan*; II. načelnik *Stržina*; I. tajnika *Nekovar Ana*; II. tajnik *Perše*; I. blagajnik *Reicher*; II. blagajnik *Angleitner*; I. gospodar *Drexler*; II. gospodar *Stropnik*; načelnik-vodnik *Brosche*; vodniki: *Pušnik*, *Zieringer*, *Studenčnik*, *Skamlec*; odborniki: *Smolej*, *Bacher*, *Kneser*; I. nadzorstvo *Brosche*, *Prattes*; II. nadzorstvo *Zieringer*, *Petejan Bruno*. — Občni zbor je pretresaval tudi predlog, da se proglasi »Svoboda« za uradno glasilo društva. Predlog je bil v svrhu odločitve predan novemu načelstvu. — Koncem zbora je dospel pozdravni telegram centrale iz *Sarajeva*, ki je vzbudil med navzočimi veliko navdušenja. Po sklepu zbora je udeležence fotografirala tozadnevna sekcija.

Jubilejni kongres »Prijatelj prirode« v Sarajevu. Uprava podružnice turističnega društva »Prijatelji prirode« v *Sarajevu* prosi vsa delavska kulturna in športna društva, organizacije in ustanove, da naj ne prirajejo na binško 8. in 9. junija t. l. nikakih večjih prireditev, ker se vrši tedaj proslava 25-letnice podružnice »Prijatelj prirode« v *Sarajevu*.

DELAVSKI SPORT.

Redni občni zbor SK »Svoboda« *Ljubljana* se je vršil 30. decembra 1929 v prostorih »Svobode« v *Ljubljani*, *Delavska zbornica*, s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika.
2. Poročilo tajnika.
3. Poročilo blagajnika.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Volitev novega odbora.
6. Program delovanja v letu 1930.
7. Slučajnosti.

Dobro obiskani občni zbor je otvoril predsednik s. *Stanko* ter podal poročilo o delovanju odbora od zadnjega občnega zbora v *marcu* 1. 1929 dalje. V svojem otvoritvenem govoru je zlasti povdarjal, da našemu delavskemu klubu ne gre za nikake rekorde, temveč za tem, da se pritegne k sportnemu delovanju zlasti de-

lavsko mladino, ki naj se jo vzgoji tudi na sportnem polju in odtegne od nepotrebnega pijačevanja. Namen delavskega sportnega kluba je poiskati najožje stike z vsemi delavskimi klubi *Jugoslavije*, ki jih je preko 60. Potrebno je tudi, da stopimo v stike z inozemskimi delavskimi klubi, ki jih je več kot dovolj, ter organiziramo potrebne izlete ter gostovanja izven najožje domovine.

Tajnik s. *P. Kovač* izvaja sledeče: Prijetna mi je dolžnost, ker moram povdarjati, da smo dosegli v tekočem letu zelo lepe uspehe in je bilo naše delo zelo plodonosno. Nočem mogoče česa pretirati, ali če pogledam tajniška poročila občnih zborov prejšnjih let, sem prišel do zaključka, da se je to leto mnogo napravilo. Največji uspeh je bil v tem, da

smo se povzpeli iz II. razreda ljubljanskih klubov v I. razred. Rezultat letos odigranih prvenstvenih tekem spomladi, ko smo bili še v II. razredu, je dokaj zanimiv. Zmagali smo nad SK Reko, Slavijo, Krakovom in Natararjem ter si priborili vseh 8 točk. Isto je bilo z rezervo, ki se je zelo častno odrezala in dosegla tudi vseh 8 točk ter zelo častno diferenco golov 27 : 1. Prejela je v 4 tekmah samo 1 gol.

Prvenstveno tekmovanje I. moštva v I. razredu je sledeče: Svoboda : Jadran 6 : 3 (3 : 3), Svoboda : Ilirija 2 : 5 (2 : 0), Svoboda : Primorje 0 : 10 (0 : 4), Svoboda : Hermes 0 : 2 (0 : 1).

Na žalost moram poročati, da rezultati tega prvenstvenega tekmovanja niso nič kaj zadovoljivi, zlasti slučaj Primorja in potem Hermesa. Odločili smo samo eno tekmo v svojo korist. Zahvaliti se moramo gotovim funkcionarjem SK Ilirije, ki so pripomogli k temu, da nismo nastopili kompletni, ker so preprečili sportnikom-rekrutom odhod iz vojašnice. Povdarjam, da smo imeli v moštvu 2 rekruta zelo dobra igralca ter se jima je pred vsako tekmo posebej prepovedalo nastopiti za naš klub, dasi rekruti, člani drugih klubov, stalno nastopajo za svoje barve. Njih nastop smo v par slučajih dosegli šele po raznih prošnjah in intervencijah...

Mislil pa, da porazi v sportu niso nikako zlo, ker samo po porazih pride vedno do zmage. Glavno je, da na tem ne moremo nikogar delati krivim, niti moštva, ki je dalo vse iz sebe, niti onega, ki je moštvo za tekme sestavil, vedno po svoji najboljši vesti in znanju. Bila bi velika krivica predbacivati ali napačiti slednjega radi raznih porazov. Po mojem mnenju je krivda na porazih na momentanem nazadovanju pri posameznih igralcih, ki ne vzamejo stvari dovolj resno (slučaj Primorje). Potrebno bo še veliko truda in dela, da se bo lahko moštvo vodilo od uspeha k uspehu.

Rezultati prvenstvenih tekem rezerve: Svoboda rezerva : Ilirija rez. 2 : 5 (1 : 1), Svoboda rez. : ASK Primorje rez. 2 : 2 (0 : 0), Svoboda rez. : Jadran rez. 4 : 2 (1 : 0). Tekma s SK Hermesom še ni odigrana.

Letos smo izvedli tudi pokalno tekmovanje za darilo Delavske zbornice in Saveza grafičnih radnika Jugoslavije v večjem obsegu kot lansko leto. Prijavljenih je bilo 7 sodelujočih klubov. Ljubljanska Svoboda s I. moštvom in rezervo, mariborska Svoboda, SK Grafika ter Dobra in Amateur iz Trbovelj in Zora iz Hrastnika, I. moštvo Svobode si je priborilo darilo Delavske zbornice drugo leto v svojo last. Darilo Saveza grafič-

nih radnika pa brani SK Grafika, ki ima spomladi leta 1930 igrati tekmo z našo rezervo. Internacijskih prijateljskih tekem je odigralo I. moštvo Svobode eno, v Ljubljani in 3 zunaj. Razen teh je odigralo prvo moštvo še 7 prijateljskih tekem izven Ljubljane.

Tudi rezerva in juniorji so si v zunanjih tekmah pridobili dober sloves.

Čim pridemo do igrišča, naj se prične takoj z lahko atletiko in hazeno.

Smučarji in prijatelji izletov naj se vpišejo v društvo »Prijatelji prirode«, ki je v ugodnostih slično Planinskemu društvu in ima tudi vsak član pravico do treh polovičnih voženj.

Podal sem Vam s tem naše letošnje delovanje, da Vam prikažem vse, kar nam je uspelo v tem letu napraviti. Končujem s prošnjo, da se oglasite k besedi ter objektivno presodite in predebatirate, pri čemur sem Vam za vsako informacijo o tem poročilu na razpolago.

S. Malovrh poroča o stanju blagajne ter poda bilanco za tekoče leto. Mnenja je, da je potrebno urediti vprašanje članarine s podružnico »Svobode« ter pridobiti čim več novih rednih in podpornih članov.

V imenu nadzorstva poroča soodr. A. Stresen, ki predlaga celokupnemu odboru absolutorij, kateri je bil podeljen soglasno.

Izvoljen je bil soglasno sledeči odbor: Predsednik Anton Kristan, predsednik Zadrudne banke v Ljubljani, podpredsednik Jurij Stanko, tajnik Saveza železničarjev, tajnik P. Kovač, blagajnik I. D. Malovrh, blagajnik II. V. Gabršek; odborniki: Anton Baggia, Viktor Batič, Franc Jernejčič, Franjo Jugovec, Jakob Kovač, France Koruza in Ciril Štukelj; revizorji: Franjo Kralj, Cvetko Kristan, Ivan Vuk in Adolf Stresen. Istočasno sta se izvolila kapetanom Batič in Baggia. Fr. Koruza je prevzel vodstvo nogometne sekcije.

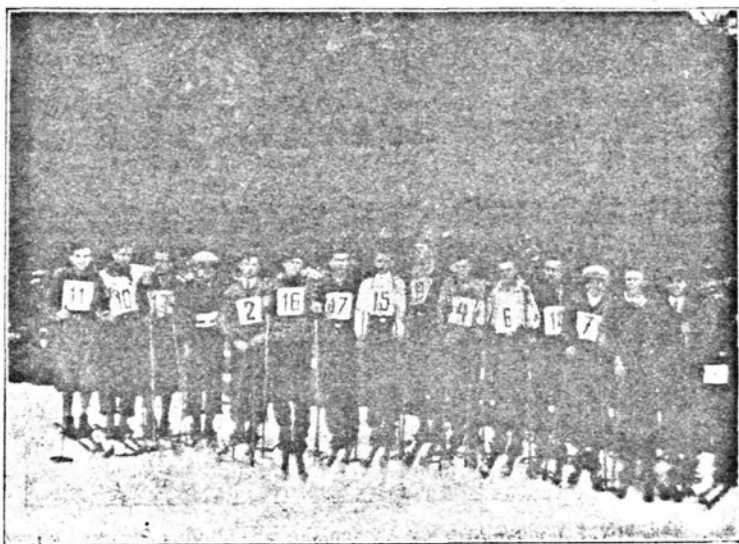
O programu za bodoče leto je poročal s. Stanko, da je treba za desetletnico kluba, ki jo praznujemo o binškoških, vse potrebno pripraviti, urediti razna tekmovanja ter prositi in opozoriti vse delavske organizacije k sodelovanju. Naloži se odboru, da potrebno že sedaj pripravi.

K debati so se priglasili Milosavljevič, Erman, Malovrh, Prešern, ki so se strinjali s podanimi poročili.

Končno poziva predsednik vse navzoče, naj gredo na delo za pridobivanje novih članov, ker le iz številnega in dobrega članstva ozir. naraščaja bo mogoče dobiti dobro moštvo in iz čim večjega števila podpornih članov se bo ojačilo finančno stanje kluba.

Mariborski SK Svobodi! Ljubljanski Sportni list št. 2. z dne 21. januarja 1930 piše o Vašem klubu naslednje: Zadnji med mariborskimi klubi je SK Svoboda. Delavska mladina ima v njej svoje zaveščiše toliko časa, dokler se ne izobrazijo v nogometni umetnosti — potem pa zbogom. To se godi sličnim klubom vedno in se bo godilo tudi vnaprej. Vodstvo mora polagati pažnjo na moralno vzgojo igralcev in jih vzgojiti v zavedne člane svojega kluba. Le na ta način bo izostalo večno menjavanje igralcev. To pomanjkanje vzgoje in športnega čuta je dovedlo tudi do tega, da si je Svoboda nakopala od strani LNP-a par večjih kazni, ki pač niso v dobro njenemu ugle-

pravi poti naprej. — Iz poročila tajnika s. Bostičaja je razvidno, da je imel klub v prošlem letu stalne dobre vezi z vsemi športnimi instancami v Sloveniji, kakor tudi simpatijo tukajšnje publike, ki je rada posečala naše prireditve, oziroma javne tekme. — SK Amater ima 65 rednih članov, nogometno sekcijo in z letošnjim letom bo bolj intenzivno gojil lahko atletiko. — Obstojata medklubski odbor s SK »Trbovlje« s ciljem, da se uredi novo športno igrišče. — Članstvo se je zavedalo in tudi izkazalo, pa je v raznih težkih dnevih rade volje priskočilo na pomoč s svojimi skromnimi prispevki. — Dobre prijateljske vezi obstojajo s tukajšnjim kulturnim društvom »Svoboda«.

Udeleženci smuške tekme jeseniške »Svobode« 26. jan.

du. Njena položaja na zadnjem mestu pa je trdna. — Eto! Glejte, da se zadnji stavek ne bo uresničil in da boste igrali vlogo kot nekdanj. Ako nas boste ubogali, ne boste dajali drugim športnim listom povoda za taka poročila o sebi. Zavednosti, discipline in vztrajnosti pogrešamo. Začnite jo gojiti!

Trbovlje. — V nedeljo, dne 9. februarja 1930, se je vršil IV. redni občni zbor SK Amater. Predsednik g. Rovšnik je v kratkem orisal stanje, v katerem se nahaja naše športno gibanje, ki je kljub velikim težočam v preteklem letu mnogo napredovalo; razne materialne težkoče so ovirale boljše klubovo delovanje. — Mnogo tukajšnjih klubov je hotelo ovirati naše delovanje, oziroma mu škodovati, alj svesti si našega iskrenega športnega delovanja, smo dokazali, da gremo po

ki nam bratsko pomaga za boljše napredek športnega gibanja. Resnica je, da se vzdržujemo skoraj z lastnimi sredstvi, brez kakršnekoli podpore. Pri tej priliki se moramo zahvaliti tudi g. Rovšniku, čevljarskemu mojstru, ki nam je tu pa tam radevolje popravil žogo, čevlje in nam šel sploh vedno na roko. — Z dosegom novega športnega igrišča bomo imeli boljše oziroma ugodnejše prilike za udejstvovanje na športnem polju, kar nam bo tudi v materialno korist. Apelira se na članstvo, da tudi v bodoče z dobro voljo deluje z ljubeznijo do svojega matičnega kluba za častnejši prosep SK Amater. — Blagajniško poročilo s. Kešeta kaže, da je imel klub v preteklem letu 12.032.— Din prometa. — Načelnik s. Štepišnik poroča, da se je igralo 21 tekem, pri katerih so se dosegli častni rezultati: dve pokal-

ni, 4 prvenstvene in 15 prijateljskih. To je jasen dokaz, da je SK Amater agilno deloval v preteklem letu. — Novi odbor se je izvolil sledeče: predsednik Pavušič, podpredsednik Krušič, tajnik Bostič, nam. Tanc, blagajnik Jelen, nam. Čebin, gospodar Balentin, nam. Hauptman; odborniki: Rovšnik, Klenovšek, Jurjevec, Štepišnik; revizorja: Pisanski, Močivnikar. — Novi odbor bo še okrepil trboveljski delavski športni klub »Amater«.

Jesenice. — **Smuška tekma.** Športni odsek »Svobode« podr. Jesenice je priredil dne 26. januarja t. l. svojo klubovo smučarsko tekmo na 12 km dolgi progi s

Novi Sad: 2. II. 1930: Radnički SK : Jedinstvo (Beograd) 4 : 3 (0 : 0).

Subotica: 9. II. 1930: SMTC : Žak 3 : 2 (1 : 1).

Vel. Bečkerek: 9. II. 1930: Radnički : ŽSK 2 : 1 (2 : 1).

»**Sportni list**«. Sredi januarja je pričel izhajati v Ljubljani nov tednik »Sportni list«, ki ga je slovenski sport že zelo pogrešal. Razveselili smo se ga, zlasti ker ga je pokrenil SK Grafika, torej delavski športni klub, in ker smo čitali v uvodni besedi, s katero se je list javnosti predstavil, tudi to-le: »Objektivno pa bo

Tekmovalca smuške tekme jeseniške »Svobode« 26. jan.

štartom na Možakli in ciljem v Gornji Radovni. Tekmovalo je 16 članov ter 2 izven konkurence. Razpisana so bila tri darila, izmed katerih je dosegel prvo darilo kapetan smučarskega odseka sodr. Viko Koren, kateri je prevozil progo v 51 minutah in 16 sekundah. Drugo darilo je dosegel sodr. Reichmann Ivan z 57 min., tretje darilo pa sodr. Ogrinc Franc z 57 min. in 57 sek. trajajočo vožnjo. — Tekma je zahtevala velike naporne sile in to vsled slabega (južnega) vremena. Kljub vsem oviram so prispeli vsi tekmovalci na cilj. Ta tekma je nudila vsem tekmovalcem kakor tudi ostalim udeležencem tekme veliko veselja in zabave.

Iz delavskega športnega gibanja v Jugoslaviji.

Zagreb: 26. I. 1930: Železničar : Soško rez. 4 : 1. — 9. II. 1930: Železničar : Croatia 2 : 0 (0 : 0).

poročal tudi o sportu Dravske banovine sploh in si bo predvsem prizadeval, da doprineše čim več k uravnovešenju odnošajev med našimi športnimi klubi.« — Doslej je izšlo pet števil in razočarani smo skoro. Sicer vemo, da je tudi »objektivnost« kot taka precej subjektivno-relativen pojem in je celo problematično govoriti o absolutni objektivnosti, vendar dvomimo, da bi bil namen tega lista, milo rečeno, baš prinašati le slabe vesti, brez kritičnega pregleda o delavskih klubih. V vsaki dosedanji številki, razen pete, kjer pa najbrž vsebina sama ni tega pripustila, je kaj slabega o kaki »Svobodi«. V poročilih o SK Svobodi Ljublj., SK Grafiki Ljublj., SK Amateru Trb., SK Olimpu Celje in SK Svobodi Maribor je marsikaj resničnega, o marsičem bi pa zopet lahko debatirali na osnovi zgoraj omenjene objektivnosti. Ali tako reporterstvo kot je v 3. in 4. številki o SK

Svobodi in SK Slaviji ozir. SK Slovanu, ki je brez kritičnega pregleda in celo v obeh slučajih neresnično, ne bo »dopri- neslo k uravnovešenju odnošajev med na- šimi sportnimi klubi«, kvečjemu obratno. Zato želimo in prosimo: »non multum, sed multa«, kajti na vse zlato, kar se sveti in med zrnjem je mnogo ljuljke. Preglej- te in preiščite vedno, kaj je na stvari, da ne bo zdrahe med nami. Za danes le to- liko. Mi želimo ostati prijatelji, zato na druga pota. Baš delavski sportniki, ki ne morejo čitati tujih sportnih listov, si žele dobrega domačega lista in se bodo Vaše- ga lista z vso vnemo oklenili, zlasti ker je kolikor toliko njihov. Ali ne nudite jim razočaranja, ko ni treba. Cv. K.

Zborovanje izvrševalnega odbora SASI. Eksekutiva SASI je zborovala v petek 7. febr. t. l. na Dunaju. S tem so bila združena posvetovanja o Olimpijadi. Olimpijade se bo udeležila po poročilih velika skupina Amerikancev. Delavska športna zveza na *Danskem* je uvedla dvojne novih športnih panog: kolesarstvo in boksanje. Precej dolgo se je razprav- ljalo o uvedbi nogometa ozir. *nogomet- nih tekem* s Češkoslovaško. Eksekutiva je naročila Zvezi v *Ustju na Labi*, da naj sprejme v svoje članstvo vsa s SASI simpatizirajoča, tudi češka, nogometna društva. Obenem se je o tem obvestilo češko Zvezo DTJČ.

Tekmovanja v delavskem športu. »Mednarodna poročevalska služba« poro- ča: »Tekma, pa bodisi kot igra ali kot boj posameznikov, ne sme značiti v so- cijalističnem športu zaželjene prilike za potlačenje kakega nasprotnika z vsemi sredstvi. Delavski telovadec in športnik časti v vsakem trenutku v nasprotniku človeka in sobojevnika. Vse tekme po- sameznikov naj se vrše v tovariškem du- hu in naj kažejo čim najfinejše razvito in veselo igro, ne pa resno, težko borbo za zmago.« — Ta sklep Tehničnega odseka Socijalistične delavske športne Interna- cionalne (SASI) je nova utrditev solidar- nostne misli vseh SASI-ju pridruženih držav. Mnogo se piše v meščanskih šport- nih zvezah o pokvarjenosti pri njihovih športnih prireditvah. Odločne besede so že bile izgovorjene, ali do dejanja še ni prišlo. Zdi se, da v meščanskih zvezah ne poznajo več pomena besede »šport«. Športne tekme naj človeka vzgajajo, ima naj veselje nad svojimi in nad uspehi nasprotnikov. Mednarodna tekmovanja delavskih športnikov so bila v zadnjih letih številna. Doprinesla so k temu, da je pridobil od meščanskih zvez diskredi- tirani šport javno priznanje. S tem du- hom bodo prežeta tekmovanja SASI tu- di v bodoče.

Češkoslovaško delavsko telovadno gibanje. Češkoslovaška delavska telo- vadna zveza (Zveza DTJČ), članica So- cijalistične delavske športne Internacio- nale, izkazuje v svoji ravnokar izdani statistiki za leto 1929 nov porast svojega članstva in porast enot. Zveza združuje v 1103 društvih 109.085 članov. Od tega je 44.094 članov, 14.758 članic, 8149 moške- ga naraščaja, 7082 ženskega naraščaja, 17.363 moške in 17.639 ženske dece. Naj- večji narast izkazuje deca obeh spolov in stanje članov. Strokovno je organiziranih 26.008 članov, politično v socijalni demo- kratični stranki 26.031 članov, zadrženo 16.190 članov. Najmočnejša jednota osta- ja Praga XI, v katere telovadnici se je vršila prošlo leto akademija na čast kon- gresa Socijalistične delavske športne In- ternacionalne. Jednota ima 1301 člana. Sledi ji Plzenj II. z 950 člani. — Od šport- nih sekcij je bilo aktivnih 143 lahkoatle- tičnih odsekov, 210 hazenskih odsekov (za 32 več), 24 wolleyballskih odsekov in 9 plavaških odsekov. Samaritansko službo je vršilo v Zvezi 684 samaritanov in samaritantk. Celokupno premoženje Zveze znaša 14.500.000 Kč.

O postanku II. Delavske Olimpijade.

Socijalistična delavska športna Inter- nacionala (SASI) je prireditelj II. Delav- ske Olimpijade, ki je bila določena na 4. kongresu Delavske športne Internaci- onale v Helsingforsu za leto 1931. Isto- časno je bil določen Dunaj kot kraj vršit- ve. Prva Delavska Olimpijada, ki se je vršila 1925 v Frankfurtu, je imela ogro- men uspeh, ki je bil od vseh in vsestran- sko priznan. Velika delav. športna slav- ja na Dunaju 1926, v Pragi 1927 in v Nürnbergu 1929, ki so bila prirejena od državnih zvez Delavske športne Interna- cionalne in so izkazovala vedno močno mednarodno udeležbo, so bila vedno znak rapidnega porasta mednarodnega delav- skega športnega gibanja. Ta tri slednja velika delavska športna slavja izkazujejo nad 200.000 slavnostnih udeležencev in 500.000 gledalcev pri prireditvah.

V februarju 1929 je formuliral teh- nični glavni odsek Delavske športne In- ternacionalne program II. Delavske Olim- pijade. V kratkem izide ta tehnični pro- gram v tisku in vseboval bo predvidena tekmovanja in športne prireditve II. De- lavske Olimpijade.

Znani avstrijski umetnik Slama je napravil načrt slavnostnega plakata. Plak- at bo izgotovljen v četverbarvnem ti- sku in bo vabil v tu- in inozemstvu k obisku Olimpijade. Pomanjšava plakata je bila uporabljena za agitacijsko znam- ko, ki jo mora kupiti vsak član Socijali- stične delavske športne Internacionalne in za njo plačati 1/10 dolarja (Din 1.40) v

ČITAJTE „DELAVSKO POLITIKO“

„NAROČI SE“
MARIBOR
POŠTI PRIDAL 22

garancijski sklad Olimpijade. S tem je dana podlaga za financiranje Delavske Olimpijade.

V agitacijski službi se bodo uporabljali tudi film, skioptikon in radio. Dne 20. januarja t. l. je govoril v Radio-Wien poslovni vodja II. Delavske Olimpijade Hans Gastgeb o pripravah na to ogromno prireditev.

Zimsko športna tekmovanja se bodo vršila na ozemlju svetovno znanega Semmeringa v Mürzzuschlagu, ostale prireditve na Dunaju. Zimsko športna Olimpijada se bo vršila 4 dni. Prireditve na Dunaju pa bodo trajale teden dni, od 5. do 12. julija 1931.

Že danes se računa z udeležbo najmanj 15 držav, ki bodo vse prišle z močnimi moštvi športnikov na Del. Olimpijado.

Od 27. do 29. decembra 1929 je zboroval na Dunaju mednarodni strokovni odsek za zimski šport, da preštudira ozemlje zimsko-športne Olimpijade in se posvetuje in sklepa o podrobnostih za program in razdelitev časa.

Za izvedbo organizacije Delavske Olimpijade je bilo postavljenih 14 odsekov, ki se bodo posebno posvetili posameznim nalogam, kot stanovanja, prehrana, promet, propaganda itd. Tehnična izvedba pripada mednarodnemu tehničnemu glavnemu odseku z njegovimi 9 strokovnimi odseki za posamezne športne skupine in enemu tehničnemu krajevnemu odseku, ki je sestavljen tudi iz strokovnjakov.

Stalno bomo poročali o pripravah na II. Delavsko Olimpijado, ki obeta postati gigantska prireditev množic za telesne vaje.

Delavski atletski klubi na Dunaju. Delavska atletska zveza, Delavsko atletsko društvo in jiu-ji-tsu klub na Dunaju so ustanovili Delavsko atletsko zvezo Avstrije s ciljem medsebojnega podpiranja, skupnih prireditev in članske vzgoje.

Novih 25.000 članov. Danska Delavska športna zveza, ki ji pripada 25.000 članov, je uradno pristopila k Socijalistični delavski športni Internaciji.

Kako je nastala naša nova naslovna stran? Marsikdo se je začudil, ko je dobil 2. številko »Svobode« z novo naslovno stranjo. Vpraševal se je, odkod ta množica, iz katere rastejo delavske telovadke, prijatelji prirode, dva kovinarja, tovarna, gozd... Tako sliko imenujemo fotomontažo. Fotomontaža je danes že povsod drugje zelo udomačena in je najbolj moderna in tudi najbolj realistična oprema za knjige in revije. »Svoboda« je prva v Sloveniji, ki se je poslužila tega načina. Naša naslovna slika je sestavljena iz šestih različnih slik, ki jih je sodr. Bratko Kreft »montiral« eno poleg druge tako, da je iz šestih nastala nova slika. Nihče si naj ne predstavlja, da je montažist vzel 6 slik in jih kar tako zmetal eno na drugo. Treba je precej premišljevanja in smisla za smiselno kompozicijo, da se napravi iz več slik, ki kot posamezne nimajo ničesar posebnega v sebi, nekaj novega, smiselnega. Predvsem je treba slike lepo izrezati. Naša naslovna stran prikazuje spodaj v množici pokret, delo, šport, naravo, industrijo itd. In ta način kombiniranja raznih slik imenujemo fotomontažo.

„Delavska Politika“ zastonj!

Uprava »Delavske Politike« prilaga današnji številki dve prilogi in sicer naročilno dopisnico in pa letak, namenjen našim čitateljem. Iz dopisnice je razvidno, da lahko dobi vsakdo »Delavsko Po-

litiko« za mesec dni brezplačno. »Delavska Politika« hodi v vseh kulturnih vprašanjih, tihočih se našega članstva, našo pot, vsled česar jo toplo priporočamo. **Uredništvo.**